

Weliswaar.be

WELZIJS- EN GEZONDHEIDSMAGAZINE - FEBRUARI-MAART 2008 - NR. 80

Muziektherapie
bij jeugddelinquenten

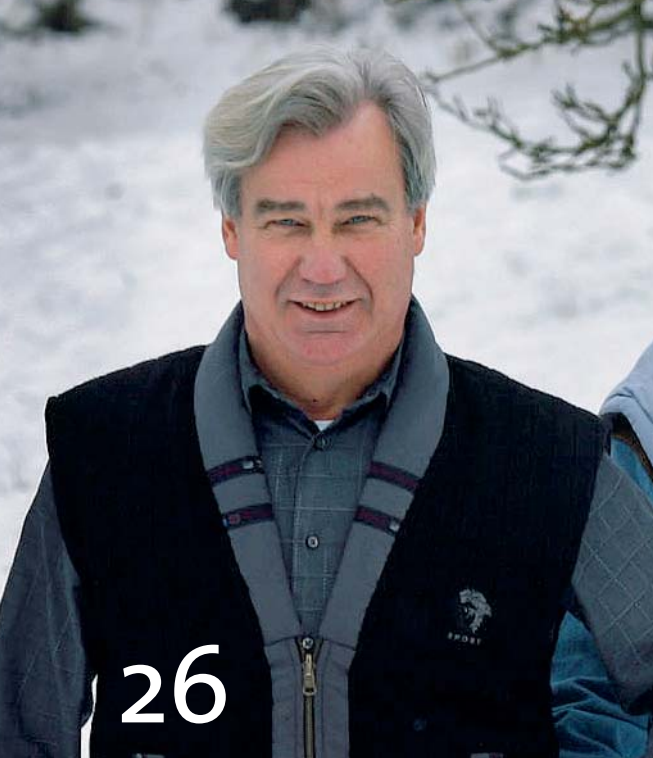
Noise Gate p. 6

Thomashuizen bieden geprivatiseerde
gehandicaptenopvang p. 26

Arm Wallonië: harde cijfers p. 35

Welzijns- en
gezondheids-
kalender p. 16

Ondernemerschap in zorg

Hans van Putten over de Thomashuizen.

Armoede in Wallonië

Waarom loopt een Waal gemiddeld meer risico op armoede?

Inhoud

04 Actueel	28 Dove studenten in de kou
Integratie vergt meer tolkuren en tolken
06 Lawaai maken om orde te scheppen
Muziektherapie in Mol	30 Schat je schatten
Meet en ontwikkel je leiderschapstalent met Selflead
09 "Als ondernemer in welzijn moet je de kansen zien"
Reeks: Belgen in Nederland
Tien vragen aan Jan Rycken (slot)	32 Armoede ontziet niemand
Reeks: Armoede in Wallonië (deel 3)
12 Actueel	36 Café Social
23 Hopen dat het goed komt
Reeks: De strijd tegen kindermishandeling (deel 2)	37 Wetenschap
26 Ondernemerschap in zorg
Thomashuizen bieden geprivatiseerde gehandicaptenopvang	37 Beleid
	39 Uitgelezen

DOSSIER Zelfhulp

14 Zelfhulp geholpen
Trefpunt Zelfhulp vzw informeert en ondersteunt	20 De kracht van hoop
De ALS-Liga steunt en helpt
17 Gevangen aan de buitenkant
Zelfhulp familie van gedetineerden	22 De werken van...
Ine Peetermans

06

Muziektherapie in Mol

Gitaarrifs en gedrum. Is dit een gesloten jeugdinstelling?

Zelfhulp blijft niet bij de pakken zitten

Welkom in de nieuwe *Weliswaar*. We hebben ons hele concept tegen het licht gehouden en besloten zowel vorm als inhoud aan te passen. Elk nummer bevat een uitneembaar dossier. De sterke punten hebben we uiteraard behouden. Kortere stukken wisselen we af met losse reportages. En uiteraard houden we onze reeksen waarin we dieper en breder ingaan op een gezondheids- of een sociale problematiek.

In dit nummer nemen we een dossier over zelfhulp op. Vaak gaat het om mensen en groepen die elders in de gezondheids- en welzijnssector geen of onvoldoende hulp vinden. Ze verenigen zich om elkaar te ondersteunen. Er wordt wel eens smalend over zelfhulpgroepen gedaan, maar we mogen niet vergeten dat de leden van zelfhulpgroepen net mensen zijn die niet bij de pakken blijven zitten. Dat in onze verzorgingsstaat en in het door onszelf zo bejubelde socialezekerheidsstelsel nog vele gaten zitten, is de reden waarom ze aangewezen zijn op zelfredzaamheid. De overheid kan niet elk particulier probleem oplossen. Laat staan dat alle hulp geïnstitutionaliseerd of gemedicaliseerd moet worden. Op zich is de toename van het aantal zelfhulpgroepen positief. Het betekent dat de solidariteit leeft, dat mensen elkaar een hart onder de riem steken en zich groeperen.

Het tweede deel van de reeks 'Kindermishandeling' brengt alweer een ontstellende getuigenis.

We vervolgen ook de reeks 'Wallonië'. De focus ligt in deze aflevering op het thema armoede, een maatschappelijk probleem dat in Wallonië enigszins anders wordt aangepakt. *Weliswaar* brengt een exclusieve voorpublicatie uit een onderzoek over de armoede in het zuiden van ons land.

De reeks 'Vlamingen in Nederlands welzijnsland' krijgt in dit nummer een slot. We openen met een verhaal over een apart project in de Gemeenschapsinstelling van Mol. Geplaatste jongeren kunnen er onder begeleiding van professionele muzikanten hun talenten aanscherpen ter voorbereiding van een heus concert. *Weliswaar* zal vanaf nu vaak naar zijn website verwijzen. Daar kan u terecht voor meer artikels. Er is ook een forum waar u uw mening kan geven. We rekenen erop dat u snel uw weg zal vinden in de nieuwe *Weliswaar*. Als u ons met tips of voorstellen voor artikels wil helpen, dan weet u ons altijd te vinden op weliswaar.be.

Nico Krols

► Reacties welkom op www.weliswaar.be/forum

10 jaar Handicap & Informatie

Handicap & Informatie vierde onlangs zijn tiende verjaardag als gratis informatie- en verwijzingsdienst voor personen met een handicap en voor hun familieleden.

Ook andere geïnteresseerden kunnen er met al hun vragen in verband met handicaps terecht. De medewerkers volgen de evolutie van de sociale kaart en van de regelgeving op de voet. Ze maken geïnteresseerden wegwijs in hun zoektocht naar mogelijkheden en voorzieningen voor mensen met een handicap. Je kan er terecht met al je vragen rond vrije tijd, onderwijs, tewerkstelling, administratieve en sociale voorzieningen.

► De dienst is telefonisch bereikbaar (016 82 15 82 of 02 463 58 58) op maandag, dinsdag, woensdag en vrijdag van 9.00 tot 12.30 uur en op donderdag van 14.00 tot 17.00 uur.

► www.handicap-ambulant.be, informatie@handicap.ambulant.be

School voor Social Profit Management

Het departement Handelswetenschappen en Bestuurskunde van de Hogeschool Gent en de Economische Raad Oost-Vlaanderen (EROV) richtten op 13 december 2007 de School voor Social Profit Management en Publiek Management op.

Doelstelling van de school wordt "op het domein van onderwijs, onderzoek, maatschappelijke dienstverlening en netwerking streven naar de professionalisering en het performanter maken van de socialprofitsector."

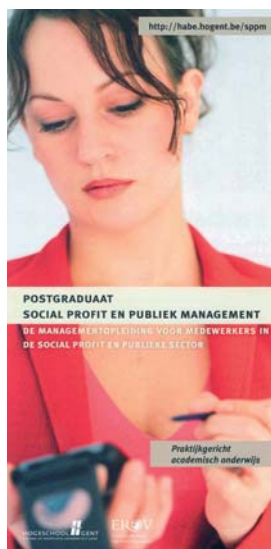
Het belang van de socialprofitsector blijkt uit de stijgende werkgelegenheidscijfers. De voornaamste socialprofitsectoren zijn goed voor 15% van de totale tewerkstelling

van loontrekkenden in Vlaanderen. De welzijnssector, met inbegrip van de sociale economie, is goed voor een werkgelegenheidsgroei van maar liefst 73% in de periode 1995-2005.

In de gezondheidssector is het aantal arbeidsplaatsen met 27% toegenomen. De socioculturele sectoren stegen met 50%. Ter vergelijking: voor de hele economie geldt in die periode een groei van 14%.

Volgens de inrichters van het postgraduaat Social Profit en Publiek Management is er ook een stijgende nood aan meer professionalisering van het management van de sector. De school richt zich op wie werkt in of interesse heeft in de socialprofitsector in de ruime zin van het woord (welzijn, gezondheid, onderwijs, socioculturele sector), maar ook op publieke organisaties die in aanraking komen met socialprofitdomeinen.

► habe.hogent.be/sppm, nancy.cantens@hogent.be, 09 248 88 40.

Islamitische visies op relaties en opvoeding

Het Hoger Instituut voor Gezinswetenschappen organiseert een driedaagse bijscholing over islamitische visies op relaties en opvoeding.

Een nadere kennismaking met de concrete leefwereld van allochtonen met een islamitische achtergrond leert dat de realiteit veel genuanceerder is dan we op het eerste gezicht soms denken. Het HIG wil met deze opleiding de wederzijdse verstandhouding tussen personen met een westerse opvoeding en mensen uit de islamcultuur bevorderen. Een ander doel is om de hulpverlening aan personen uit de islamcultuur te optimaliseren. Deze vorming wordt gegeven door verschillende deskundigen, zowel wetenschappers als praktijkwerkers uit de hulpverlening en de opvoedingsondersteuning. Op de eerste dag wordt een algemeen kader gegeven voor het onderwerp, de tweede dag gaat dieper in op partnerrelaties, en op de laatste dag komen opvoeding en ouder-kindrelaties aan bod.

► De opleiding vindt plaats op 15, 22 en 29 februari in De Factorij, Huart Hamoir laan 136, 1030 Brussel. Deelnemen kost € 150.
► www.hig.be, bijscholingen@hig.be, 02 240 68 40.

Workshop: meer in de media

Op dinsdag 12 februari kan je van 13.00 tot 16.30 uur in Het Punt vzw terecht voor de workshop 'Meer in de media'.

Concrete tips om de media meer en beter te bereiken. Je leert hoe je persrelaties moet opbouwen en hoe je een perstekst schrijft. Begeleiding: Antoon De Schryver, Getbasic vzw.

► *Kostprijs: € 15 (leden) / € 25 (niet-leden).*
► hetpunt-vorming@skynet.be

Recepten voor een beter levenseinde

Tien jaar geleden richtte het UZ Brussel TOPAZ op, een dagcentrum waar gasten met een ongeneeslijke, progressieve en levensbedreigende ziekte drie dagen per week terecht kunnen. TOPAZ staat voor Thuis voor Psychosociale Oncologie en Palliatieve Zorg. De veelkleurige edelsteen met talloze facetten staat symbool voor het dagcentrum: alles kan, niets moet en iedereen is welkom, ongeacht taal, kleur, levensbeschouwing of ernstige, ongeneeslijke, levensbedreigende aandoening.

Het centrum richt zich op mensen die te ziek zijn om professioneel of sociaal zelfstandig te functioneren, maar die niet in die mate invalide zijn dat ze de klok rond het bed moeten houden. Het eenvoudige concept van TOPAZ beantwoordt aan de 'paradox van de thuiszorg': 70% van de mensen wil de laatste momenten van zijn leven thuis doorbrengen en toch overlijdt hetzelfde percentage mensen in een ziekenhuis of rusthuis. Een dagcentrum is dus een oplossing om mensen zelf de keuze te laten maken. Bovendien is het ook goedkoop. Wanneer je 50 zieken een plaats geeft in een supportief dagcentrum en hen jaarlijks twee weken minder moet hospitaliseren, is de jaarlijkse kostprijs van zo'n dagcentrum betaald. De kosten voor de laatste hospitalisatie (waarbij de patiënt overlijdt) kunnen tot 15.000 euro bedragen. Jaarlijks overlijden ongeveer 60.000 Belgen in het ziekenhuis. Als 10.000 Belgen in de plaats daarvan thuis zouden overlijden, zou er dus 150 miljoen euro beschikbaar kunnen zijn voor thuiszorg en dagcentra. Dit blijkt uit een studie van arts Jean Paul Dercq. TOPAZ vervult een brugfunctie tussen het ziekenhuis en de thuiszorg. Het dagcentrum ondersteunt de thuiszorg en vermijdt nutteloze en dure hospitalisaties. Het biedt fysieke, medische en psychologische hulp. De gasten van TOPAZ worden niet betutteld, maar voor vol aanzien. Je mag er ongeneesd ziek zijn. Alle activiteiten zijn er gericht op leven en de medewerkers worden gescreend op hun gevoel voor humor. In TOPAZ verblijven vooral relatief jonge kankerpatiënten (tussen 50 en 55 jaar oud). De mensen van TOPAZ, en velen met hen, pleiten ervoor om de term palliatieve zorg te vervangen door supportieve zorg. Palliatief heeft wel een mooie betekenis (toedekken met een mantel van zorg), maar heeft ook een negatieve connotatie: deze zorg zou enkel zijn voor terminale zieken in de allerlaatste fase. Palliatieve zorg wordt te veel gelinkt aan de dood. Terwijl TOPAZ de gasten net zoveel mogelijk levensvreugde wil geven in de laatste maanden. Supportieve zorg gaat in tegen de 'therapeutische hardnekkigheid' die mensen onnodig medische behandelingen voorschrijft, zelfs op het einde van het leven. Supportieve zorg start op het moment dat de levensbedreigende diagnose wordt gesteld. Ook Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid

en Gezin Steven Vanackere vindt de definitie van palliatieve zorg voorbijgestreefd en pleit voor de term supportieve zorg. Naar aanleiding van het tienjarig bestaan van TOPAZ werd een boek uitgebracht met als titel *Recepten voor een beter levenseinde*. Het boek geeft op een eigenzinnige manier de eigenheid van TOPAZ weer: het is een mengeling van poëzie, verhalen, foto's, citaten, kookrecepten en visieteksten. Op die manier wil het boek 'recepten' aanbieden om beter om te gaan met een levensbedreigende aandoening.

► De opbrengst van het boek gaat integraal naar het dagcentrum.

► www.netwerk-omega.be/topaz,
topazvub@skynet.be, 02 456 82 02.

Obra wint prijs Mensenrechten

Op de Internationale Mensenrechtendag reikte de Liga voor Mensenrechten haar prijs uit aan het project 'Ontgrendeld' van het centrum Obra.

Centrum Obra is een dagcentrum dat volwassen personen met een handicap begeleidt.

Het project 'Ontgrendeld' ontstond in 2001, toen de medewerkers van centrum Obra vernamen dat in de gevangenis personen met een handicap verblijven, zonder enige vorm van aangepaste begeleiding. Het Obra-team besloot zelf naar de gevangenis te trekken om deze mensenwaardige situatie aan te pakken. De hoofddoelstelling van het project is om geïnterneerden zo goed mogelijk voor te bereiden op een succesvolle reïntegratie in de maatschappij. Dit gebeurt door middel van activiteiten voor en met geïnterneerden binnen én buiten de gevangenis. Daarnaast maakt het project de geïnterneerden zichtbaar voor de buitenwereld. In samenwerking met een begeleidend comité van onderzoekers, werd het boek *Ontgrendeld* gepubliceerd, dat een duidelijk overzicht geeft van de internering vandaag. De Liga voor Mensenrechten ijvert al jaren voor een betere begeleiding van geïnterneerden. Van de vele problemen in het gevangeniswezen is de internering zonder twijfel het meest prangende. België werd al meermaals op de vingers getikt door internationale toezichtorganen voor de manier waarop het met geïnterneerden omgaat. Hoewel de wet hen recht geeft op behandeling, komen vele geïnterneerden zonder behandeling of begeleiding in de gevangenis terecht.

► www.mensenrechten.be

Lawaai maken om orde te scheppen

Cover In de gesloten jeugdinstelling van Mol organiseert muziekcentrum Noise Gate een workshop popmuziek. De jonge muzikanten zijn geplaatst. Ze hebben een als misdrijf omschreven feit gepleegd. Voor één keer gaat het hier echter niet om hun verleden. **Tekst David Nolens | Foto's Jan Locus**

De vier jongens die we ontmoeten, hebben de laatste weken een initiatie gehad in het instrument van hun keuze: de drums, de gitaar, de basgitaar en de zangstem. Instrumenten, muziek-materiaal en alle andere benodigdheden worden voorzien door Noise Gate. Omdat de jonge muzikanten al voldoende zijn gevorderd, is het vandaag samenspel. De zanger, een goedlachse jongen, heeft zelf de tekst van de hit *Not An Addict* vertaald, een nummer van K's Choice. Hij is vertrouwd met de thematiek. Hier is geen schaamte, maar wel het sterke verlangen om door deze kale muren te breken. Om door het muzikale geweld, dat langzaam opschuift naar een harmonie, de internering te ver-

geten. De zanger is bijzonder gemotiveerd. Hij was vrijgesteld, maar toch beloofde hij de begeleiders en de opvoeders om elke donderdag met de trein naar de instelling te komen voor

“Noise Gate biedt jongeren de kans om zich op een andere manier te uiten tegenover elkaar en de buitenwereld. Muziek als sociaal hechtmiddel, als essentiële schakel in de opvoeding en de ontwikkelingsprocessen.”

de wekelijkse muzikale sessie. Het personeel geloofde niet dat hij ook echt zou komen. Toch is hij elke donderdag stipt aanwezig op de afspraak in Mol. Wekelijks oefenen ze een drietal uur. Na twaalf sessies zullen ze op het podium drie nummers brengen, het toonmoment waar ze allen enorm naar uitkijken. Het is aandoenlijk hoe deze jongeren ernstig op gitaren tokkelen, de juiste greep zoeken of het ritme van tromgeroffel volgen. Blijf in de maat! Algauw zijn ze journalist en fotograaf vergeten. Ze worden al zo vaak beoordeeld en bekeken. Ze komen een hand geven, begroeten hartelijk de drie begeleidende muzikanten, maken

een grapje met de opvoeders, wachten tot de gitaren zijn gestemd, fluisteren onderling over een kompaan die vandaag voor de rechtbank van Antwerpen moet verschijnen. Een andere jongen heeft drie maanden extra gekregen. *Couleur locale*. Dagelijkse gesprekken in Mol.

ADEM IN EN ADEM UIT

Samen muziek maken. Is er een mooiere ontsnapping denkbaar? Elke praktijk kent echter zijn theorie, dus verklaart coördinator en muzikant Sam De Troyer de noodzaak van het project: “Noise Gate biedt jongeren de kans om zich op een andere manier te uiten tegenover elkaar en de buitenwereld. Muziek als sociaal hechtmiddel, als essentiële schakel in de opvoeding en de ontwikkelingsprocessen.”

Een hels lawaai! De drummer lijkt hyperkinetisch. Hij barst van ongeduld, luistert niet naar zijn begeleider, improviseert zijn eigen muziekje. Luister dan, lijkt hij te roepen. Hij ramt op zijn trommels en cimbalen. De gitarist is nieuw vandaag en heeft lang geleden enkele jaren muziekacademie gevolgd. Laat eens horen wat je kan – en probleemloos weeft hij dwars door het drumspel heen enkele blues-akkoorden. Is iedereen er klaar voor? Sam wendt zich tot de zanger: “De eerste toon is belangrijk. Die moet je vervolgens aanhouden. Zingen doe je uit het middenrif.” De jongen loopt rood aan en giechelt zijn zenuwen weg.

De theorie: “Niet alleen is het actief én samen muziek spelen bevorderlijk voor de sociale cohesie, musiceren heeft ook een grote impact op het eigen welzijn en op de sociale relaties. Muzikale beleving en participatie zijn voor jongeren van uitermate groot belang bij de persoonlijkheidsvorming en bij het zoeken naar een eigen identiteit.”

De zanger neemt de microfoon, zoekt uit waar hij kan staan zonder dat de versterkers feedback geven en vat de eerste strofe aan: “Adem in en adem uit /

Noise Gate: popmuziek wordt ingezet bij de begeleiding van geplaatste jongeren.

Geef het door 't is bijna uit / Zo creatief en zoveel meer / Zoveel hoger we storten neer." Hij glundert, staat groot en zwaar te midden van de anderen. Hij beweegt ongecontroleerd, heeft nog niet de juiste toon gevonden. Hij is aandoenlijk onbeholpen, maar heeft zo verschrikkelijk veel plezier dat hij voortdurend in de lach schiet. Een begeleidende muzikant gaat naar hem toe en zingt hem de juiste toonhoogte voor, recht in het oor. Hij probeert het opnieuw. Hij herhaalt die eerste strofen eindeloos, tot we er horendol van worden. Uiterst langzaam groeit hij in de juiste toon. De basgitarist, een dubbelganger van Prince, volgt met zijn linkerhand nauwgezet de grepen die Sam hem voordoet. Na ongeveer anderhalf uur begint de sessie meer en meer op samenspel te lijken. Het lied *Geen verslaafde* kennen we inmiddels uit het hoofd.

MUZIEK OPENT

Voor Niels Borrey, begeleidende muzikant en beter bekend als de zanger Max Rouen, is het de eerste keer dat hij aan een project van Noise Gate deelneemt. Aanvankelijk had hij meer spanningen verwacht, agressie ook, maar de laatste weken verliepen zo goed als vlekkeloos. De jongeren tonen zich dankbaar.

Sam De Troyer: "We hebben hier in de afdeling De Hutten twee groepen samengesteld die muziek spelen. Voor de meeste jongens is dat gelijk aan plezier maken, maar er komt ook discipline bij kijken. Ze moeten immers de technische vaardigheden verwerven om een instrument te bespelen. Dat vraagt geduld en inspanning. Jongens die zich tijdens de workshop slecht gedragen, worden aangemaand rekening te houden met de andere deelnemers. Als die aanmaning niet helpt, dan worden ze uit de groep verwijderd. Anders lukt het nooit om tot een min of meer deftig optreden te komen. En jongens die in de instelling straf hebben gekregen, mogen ook niet meer meedoen." Sam heeft al meerdere jaren ervaring met het geven van muzieklessen en het begeleiden van samenspel voor gedetineerden, zoals in de strafinrichting Antwerpen. Als doorgewinterd professioneel muzikant weet hij ook als geen ander hoe de dynamiek van een rockband werkt. Zo'n combinatie van uiteenlopende en moeilijke karakters kan succesvol zijn bij het creëren van eigen muziek. Hij vertelt: "Ik merk aan de reacties van de jongens dat ze opgetogen zijn over het project, maar dat het soms ook moeilijk is om de speeltechnieken goed in

de vingers te krijgen. Vooral de aspirant-gitaristen laten soms snel de moed zakken. Zeker als het oefenen niet van de eerste keer lukt of niet loopt zoals ze het zich hadden voorgesteld. Hun veerkracht is verzwakt. Aan die zwakheid moet je natuurlijk evenveel tijd besteden als aan het leren spelen zelf. Als het uiteindelijk wel lukt, dan is het enthousiasme bijzonder groot.”

Het is opmerkelijk hoe Sam, een dertiger met lang haar, urenlang de glimlach bewaart en op een natuurlijke manier chaos naar orde ombuigt.

Aan de drummer vraagt hij nu even stil te zijn.

“Voor de meeste jongens is musiceren gelijk aan plezier maken, maar er komt ook discipline bij kijken. Ze moeten de technische vaardigheden verwerven om een instrument te bespelen. Dat vraagt geduld en inspanning.”

Aan de gitarist, die trots zegt dat hij het telefoonnummer van een meisje heeft veroverd, vraagt hij te zwijgen. De jongens zijn al lang aan het oefenen. De concentratie verslapt. Maar

ze hebben nog maar enkele weken om zich voor te bereiden op het liveoptreden.

De zanger begint van voor af aan. Als tijdens de pauze de begeleiders mee beginnen te jammen, komt de sfeer er weer in. Ritme, lachende gezichten, knieën knikken mee op de maat. Is dit een gesloten jeugdinstelling? Muziek opent, ook binnen vier muren en achter metershoge traliehekken.

Een opvoeder komt binnengeslenterd, kijkt trots naar zijn gasten. Hij vraagt aan de kersverse gitarist

GEEN VERSLAAFDE

Adem in en adem uit
Geef het door 't is bijna uit
Zo creatief en zoveel meer
Zoveel hoger we storten neer

't Is geen verslaving 't is cool ik voel me leven
Als je het niet hebt, kan het je ook niks schelen
Hoe dieper je 't in je aders steekt
Hoe meer een moeder om stoppen smeekt
Ik ben in de hemel, ik ben een god
Ik ben overal, ik ben kapot

Refrein:

Het is geen verslaving, het is cool, ik voel me leven
Als je dit niet hebt, kan het je ook niks schelen

Het is gedaan, nu heb ik het koud
Ik ben een mens helemaal alleen
Niks kan mij nog schelen

(refrein)

Bevrijd me, verlaat me
Kijk naar me terwijl ik ten onder ga
Mijn laatste adem, die ik laat voor ik ga

(refrein)

Ik ben geen verslaafde (misschien is dat een leugen)
Ik ben geen verslaafde

(refrein x 2)

Vrij naar 'Not An Addict', van K's Choice, vertaald door de jonge zanger.

of het hem bevalt. De ernstige jongen antwoordt:

“Erg goed. En de anderen doen het zeker niet slecht, voor beginners.”

Volgende week komt de regionale televisiezender filmen. En op het toonmoment zal *Koppen* (VRT) aanwezig zijn. En de minister! Aan aandacht dus geen gebrek. De bands zullen een volledig afgewerkte podiumact brengen, van ongeveer een half uur, met een combinatie van interpretaties van bekende nummers en eigen werk. Er komt ondersteuning van een professionele klanktechnicus om het geheel goed te laten klinken. De medebewoners, opvoeders en het omkaderend personeel van de instelling, evenals familie en vrienden, worden uitgenodigd op de voorstelling. Het concert zelf wordt opgenomen, zodat de deelnemers en hun familie een blijvend aandenken aan hun muzikervaring hebben. Iedereen klaar? Kom, we beginnen opnieuw. Heeft iemand mijn plectrum gezien?

► www.noisegate.be

► Reacties welkom op www.weliswaar.be/forum

“Als ondernemer in welzijn moet je de kansen zien”

Deel 5 - slot Behoorlijk wat Belgen maken in Nederland het mooie weer. Behalve topmanagers, kunstenaars en voetballers, zitten er ook mensen uit de zorgsector bij. In de vijfde en laatste aflevering van de reeks ‘Belgen in Nederland’: Jan Rycken, Vlaming in de Nederlandse welzijnszorg. **Tekst Eric Bracke | Illustratie Ief Claessen | Foto Nico Krols**

Wie is Jan Rycken?

“Ik ben directeur-bestuurder bij Juvans, een sociale onderneming voor maatschappelijk werk en dienstverlening in Den Bosch. Juvans heeft 146 medewerkers. In elf gemeenten in de regio staan we in voor de eerstelijns welzijnszorg. Je kunt ons wat vergelijken met de OCMW's, al is Juvans – Latijn voor ‘helpende’ – een private instelling die gemeentelijke subsidies ontvangt.”

Met welke uitdagingen hebt u in uw functie te maken?

“Op dit moment is de grootste uitdaging de Wet op de Maatschappelijke Ondersteuning (WMO) die op 1 januari 2008 in werking trad. De WMO wil de welzijnszorg meer vraaggericht maken en beter afstemmen op de problemen van de burgers. Dat veronderstelt samenwerking tussen verschillende instellingen, zodat de mensen niet meer van het ene loket naar het andere worden gestuurd. Het realiseren van integrale zorg is in het professioneel sterk verkokerde Nederland niet vanzelfsprekend. Het feit dat een instelling of dienst het niet langer alleen zal kunnen afhandelen, dringt langzaam door. De wet houdt ook bezuinigingen in. De gemeenten zullen over minder geld beschikken voor welzijnszorg. Gemeenten zijn al begonnen met aanbestedingen, zodat we het domein niet meer voor ons alleen hebben. Toch is de WMO een goede zaak. Tegenover mijn medewerkers paraphraseer ik de afkorting als ‘We Moeten Oefenen’. Als ondernemer in welzijn moet je de kansen zien van een nieuwe situatie. Pessimisme ligt niet in mijn aard.”

Hoe kwam u in Nederland terecht?

“Ik woonde op het Antwerpse Kiel, voetbalde bij Beerschot en deed vrijwilligerswerk bij het buurtwerk van jezuïet Ferdinand Bellens. Zo kreeg ik de smaak te pakken. Na mijn regentaat studeerde ik

aan de Sociale School in Gent. Meteen daarna trok ik naar Nederland, toen het mekka van het welzijns-werk. Ik ben in de sector blijven werken. Eerst als opbouwwerker, beleidsfunctionaris en in het woonwagenwerk. Toen ze begonnen te bezuinigen, ben ik in het onderwijs terechtgekomen, eerst als docent aan de Sociale Academie en later in de directie van een hogeschool. Nog later ben ik met organisatieadvies begonnen. Zeven jaar geleden heb ik een interimfunctie bij Juvans aanvaard.”

Ziet u verschilpunten tussen het Vlaamse en het Nederlandse welzijnsbeleid?

“De verschillen waren vroeger scherper. Begin jaren zeventig kregen 14 buurtwerken in Vlaanderen voor het eerst subsidies. Het bedrag was even groot als mijn toenmalige activiteitenbegroting voor een dorp van 8.000 mensen. Ondertussen is er

ongelofelijk veel veranderd. Het engagement van welzijnszorgers in Vlaanderen is gebleven. In Nederland is het allemaal wat afstandelijker, wellicht als gevolg van de professionalisering. Het kiezen voor de minsten en daar consequent in zijn, zoals Jef Ulburghs in Limburg deed, kennen we in Nederland veel minder. Het gaat er hier allemaal wat koeler aan toe. Het beleid in Nederland is ook grilliger. Van het ene jaar op het andere, van het ene kabinet op het andere, bedenkt men wat nieuws en moet het weer anders. Er is te weinig langetermijnvisie. Als er in België een probleem opduikt, pakt men het aan. Al doende wordt het probleem geanalyseerd. In Nederland begint men er niet aan als het probleem niet eerst volledig is geregeld met dossiers, subsidies, noem maar op. Het moet ook op korte termijn worden opgelost.

“In Nederland is het allemaal wat afstandelijker, wellicht als gevolg van de professionalisering.”

Jan Rycken is directeur-bestuurder bij een sociale onderneming voor maatschappelijk werk en dienstverlening.

“Het kiezen voor de minsten en daar consequent voor gaan, kennen we in Nederland veel minder. Het gaat er hier allemaal wat koeler aan toe.”

Het Nederlandse beleid wordt hoofdzakelijk aangestuurd door incidenten. Je kunt jarenlang wijzen op problemen bij bepaalde groepen, maar pas als gebeurtenissen politiek gevoelig liggen, gebeurt er iets. Een recent voorbeeld is de dood van de peuter Savannah. De gezinsvoogdes staat terecht voor nalatige hulpverlening. Na die incidenten worden er meestal jarenlang tientallen miljoenen euro's in de sector gestopt. Want in Nederland kan men niet aanvaar-

den dat sommige drama's niet te vermijden zijn. Toch zou het verstandiger zijn om te investeren in buurtwerk. De gemeenschapszin in de wijken is weggeëbd. De sociale controle is verdwenen. Een ander verschil is dat Vlamingen beter zijn opgeleid en meer achtergrondkennis hebben. Toen ik les gaf op de Sociale Academie werden Freud en de psychoanalyse bijvoorbeeld als waardeloos afgevoerd. En je hoefde Freud niet gelezen te hebben om dat te beweren.”

Aan welke aspecten van het Nederlandse welzijnsbeleid ergert u zich het meest?

“Aan de lobbycultuur. We zien dat nu ook rond de Centra Jeugd en Gezin, het parapadje van

minister André Rouvoet (ChristenUnie). Landelijk proberen de Geestelijke Gezondheidszorg (GGZ), de Gemeentelijke Gezondheidsdienst (GGD) en de Jeugdzorg de lakens naar zich toe te trekken. Op dat niveau betekenen wij, welzijnswerkers, niet veel. Een tweede ergernis is de marktwerking. Een beetje concurrentie kan geen kwaad, maar de zwakke groepen in onze samenleving zijn niet geholpen door pure marktwerking. Dat gaat ten koste van mensen met problemen. Uiteindelijk komt ook marktwerking dikwijls neer op lobbying. En wie genoeg reserves heeft, gaat onder de prijs. Wat krijg je dan in de plaats? In de thuiszorg zitten heel wat organisaties op de rand van het faillissement.”

In een interview in Weliswaar noemde Mieke Vogels welzijn een ‘innovatieve sector’. Geldt dat ook voor Nederland?

“De Wet op de Maatschappelijke Ondersteuning draagt ertoe bij. Iedereen is nu verplicht om bakens te verzetten en na te denken over de eigen werking. Er zijn vroeger ook wel initiatieven geweest, maar van een innovatieve sector was geen sprake. Anders zou de kloof tussen vraag en aanbod nooit zo groot zijn geworden. De opdrachten via offertes zijn trouwens niet bevorderlijk voor vernieuwing omdat de marges te klein zijn. Nu komt er wat meer lucht. Ik reken in mijn offertes 3% risico en ontwikkeling om onverwachte wendingen te kunnen aanpakken.”

Wat zou u als Vlaams minister van Welzijn veranderen aan het beleid?

“Moeilijke vraag. Ik ben een buitenstaander en kan slechts met de nodige schroom spreken. Ik had het daarnet over het engagement. De keerzijde daarvan is – dat is alvast mijn indruk – dat opvoeders en welzijns- werkers in Vlaanderen meer op zich nemen. Wat meer ondersteuning zou geen kwaad kunnen. Met onder- steuning bedoel ik begeleiding, ruimte voor profes- sionele ontwikkeling en deskundigheidsbevordering. Armoede is een ander punt. In steden als Antwerpen en Brussel lijkt meer armoede te zijn dan in Neder- land. Of in elk geval meer zichtbare armoede, het oogt allemaal wat rauwer. Misschien vergt dit ook een beleidsinspanning.”

Heeft grensoverschrijdende samenwerking zin?
Anders gezegd: kunnen we van elkaar leren?

“Een ontmoeting tussen de twee culturen is een goede zaak. Zelf heb ik er in Den Bosch geen ervaring mee, maar een collega in Tilburg gaat vaak naar België. Er is sowieso een uitwisseling, aangezien veel Vlaamse kinderpsychiaters en psychologen in Nederland werken. Ook veel hoogleraren in de psychologie zijn afkomstig uit Leuven. Zo wordt waardevol gedachtegoed gedeeld. Trouwens, de idee dat je van elkaar kan leren, moet een basale houding zijn.”

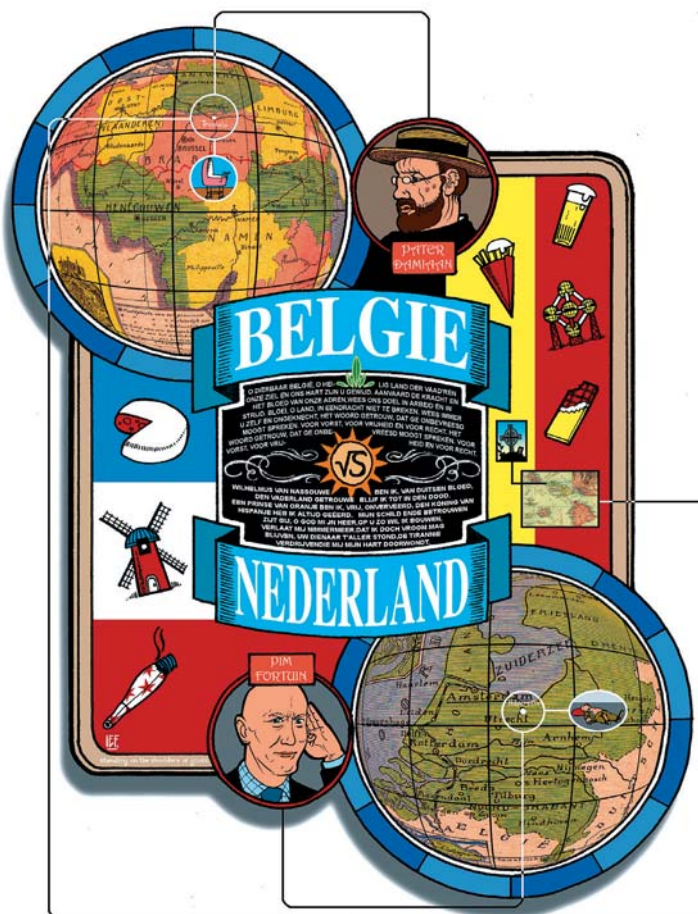
Het tolerante Nederland is na de moord op Fortuyn en Van Gogh sterk veranderd. Heeft dat een weerslag gehad op het welzijnsbeleid?

“Die dramatische gebeurtenissen hebben vooral het politiek-maatschappelijke klimaat beïnvloed. Buurtwerkers en welzijnswerkers die in wijken komen, hebben in zekere zin ook af te rekenen met dat veranderde klimaat. Maar het heeft niet geleid tot een fundamenteel ander welzijnsbeleid. De grote veranderingen liggen eerder op de terreinen die ik geschetst heb, met momenteel de noodzaak van multidisciplinaire samenwerking. Instellingen die niet bereid zijn hun belangen anders te definiëren, krijgen nog een harde noot te kraken. Het gedogen is ook afgenomen. Vroeger zou men niet snel op mensen afgestapt zijn. Bemoeien was taboe in het land van de grote individuele vrijheid. De zogenoemde dwang en drang mag nu ook binnen de welzijnszorg. Dat was 15 jaar geleden vloeken in de kerk. Je kunt van premier Balkenende vinden wat je wilt, maar zijn kabinet heeft toch de aandacht gevestigd op normbesef, verantwoordelijkheidszin en participatie. Uiteindelijk streefden we er in de jaren zestig met het opbouwwerk ook naar dat mensen zelf initiatieven namen om het samenleven te verbeteren. Door de enorme professionalisering zijn we dat wat uit het oog verloren. Ook de woningbouwcorporaties, die vroeger vooral

stenenstapelaars waren, worden zich bewust van hun sociale taak. Een maatschappelijke werker van Juvans loopt nu een halve week mee met een grote woningbouwcorporatie. De woningconsulenten van de corporaties zijn de ogen en de oren van de wijk. Bij de minste huurschuld staan we klaar om te vermijden dat de schuld oploopt en de mensen uiteindelijk uitgezet moeten worden. Die vervlechting is een goede zaak."

Als u vandaag opnieuw zou kunnen kiezen:
Vlaanderen of Nederland?

“Het verblijf hier duurt al veel langer dan ik me in 1968 had voorgesteld. Zolang zij niet op mij zijn uitgekeken en ik zelf nog voldoende uitdagingen zie,

bevalt het me wel. Weet je, mijn ouders zijn 85 en wonen in Limburg. Ik stel daar dikwijls vast dat ik van de ingewikkelde Belgische gezondheidszorg niet veel meer begrijp. Mijn Nederlandse verzekeraar heeft me nu voor een operatie naar Vlaanderen verwezen. En ik moet toegeven dat de ontvangst, de flexibiliteit en de klantvriendelijkheid in Vlaanderen een verademing zijn."

Diversiteit in social profit

VIVO, het Vlaams Instituut voor Vorming en Opleiding in de Social Profit, heeft een nieuwe brochure uit: *Diversiteit is... 12 verhalen over diversiteit in de Social Profit*.

Deze publicatie bevat twaalf interviews met organisaties en instellingen uit de verschillende deelsectoren van de socialprofitsector, zoals een voorziening voor personen met een handicap, een kinderdagverblijf, een ziekenhuis en een ngo. Je kan in de brochure lezen welke filosofie ze hanteren. Op die manier wordt hun visie op en hun invulling van modewoorden als diversiteit, diversiteitsbeleid en diversiteitsmanagement duidelijk.

► De brochure is gratis te bestellen bij VIVO, Handelskaai 48, 1000 Brussel, cd@vivosocialprofit.org, 02 250 37 77.

Expertisecentrum Dementie Foton 10 jaar

Het Expertisecentrum Dementie Foton bestaat tien jaar. Ze zetten niet alleen zichzelf, maar ook dementie in de kijker.

Onze samenleving heeft nog steeds een eenzijdig negatief beeld van dementie. Daarom stelt Foton twee nieuwe initiatieven voor: een ontmoetingshuis dementie en een ontmoetingsgroep voor personen met dementie. Dit zijn primeurs in Vlaanderen. Daarnaast presenteert het centrum *Vragen en antwoorden over dementie*, het eerste boekje over dementie dat zich tot mensen met dementie richt.

► www.familiezorg-wwl.be, michiel.bonte@familiezorg-wwl.be, 050 33 02 70.

Website: Canon Sociaal Werk

Een canon verzamelt bepalende thema's of figuren uit de geschiedenis. De Canon Sociaal Werk behandelt het sociaal werkgebied in Vlaanderen.

De samenstellers van de canon willen de identiteit en de historische achtergrond van dit maatschappelijk veld helpen uittekenen. Sociaal werk heeft in België en Vlaanderen een opvallende en karakteristieke ontwikkeling gekend die veel vertelt over hoe het vandaag functioneert. Door een dertigtal 'vensters' op de site kan je verschillende opvallende gebeurtenissen of figuren uit de geschiedenis van het sociaal werk bekijken. Hoe heeft iemand invloed gehad op de uitbouw van het sociaal werk, welke organisatie of activiteit heeft een bepalende rol gespeeld? Het verdient aanbeveling om de site in de toekomst regelmatig te bezoeken. Voorlopig bevat hij slechts een eerste aanzet van de canon. Op grond van reacties en vragen van lezers willen de makers deze canon geleidelijk meer inhoud en impact geven.

► www.canonsociaalwerk.be

Kinderen, vrijheidsberoving en vrijheidsbeperking

In Vlaanderen en België maken heel wat kinderen kennis met het leven achter de tralies. Ze ondervinden aan den lijve de ingrijpende impact van detentie of vrijheidsberoving.

Ze hebben een ouder die in de gevangenis zit of zijn zelf opgesloten in een gesloten centrum voor vreemdelingen. Dit laatste in afwachting van hun repatriëring naar hun herkomstland of in afwachting van de resultaten van hun asielprocedure. Een kind kan ook worden geplaatst in één van de gesloten gemeenschapsinstellingen of in de Grubbe. Daarnaast is er een belangrijke groep kinderen die weliswaar niet van hun vrijheid zijn beroofd, maar van wie de vrijheid in belangrijke mate is beperkt omdat ze niet thuis verblijven. Een opname of plaatsing is voor kinderen zelden een zelfgekozen beslissing. Kinderen worden handelingsonbekwaam geacht waardoor ze weinig inspraak hebben, zelfs bij ingrijpende beslissingen zoals een uithuisplaatsing. Dit is zeker het geval wanneer het om zeer jonge kinderen gaat of om kinderen met een handicap of psychische problemen. Ook ouders zien vaak geen andere oplossing dan residentiële zorg.

De kinderen uit die groepen delen de ervaring in voorzieningen of instellingen te zijn opgenomen of geplaatst. De kinderen worden soms tegen hun wil opgenomen of kunnen, gezien hun leeftijd, hun wil nog niet kenbaar maken. Tegelijkertijd blijkt ook dat de ouders vaak niet vrij instemmen met de plaatsing, maar door tal van factoren geen andere uitweg zien. Er bestaan alternatieve vormen van zorg, maar die zijn niet voldoende uitgebouwd of te weinig gekend, zowel bij hulpverleners als bij de ouders.

De Kinderrechtencoalitie heeft een jaar lang gewerkt rond het thema 'vrijheidsberoving en vrijheidsbeperking van kinderen' en behandelde op de Open Fora verschillende deelaspecten van deze thematiek. De conclusies en aanbevelingen, evenals de teksten van een aantal sprekers zijn opgenomen in een brochure.

► De brochure kan je downloaden op www.kinderrechtencoalitie.be. Een papieren exemplaar kan je aanvragen via info@kinderrechtencoalitie.be of 09 225 90 25.

Weliswaar.be

UITNEEMBAAR DOSSIER BIJ WELISWAAR 80 - FEBRUARI-MAART 2008

DOSSIER Zelfhulp

Vlaanderen telt ruim 1.250 zelfhulpgroepen. De leden van de zelfhulpgroepen zijn tegelijkertijd de hulpverlener en de cliënt van de 'nuldlijn'. In Vlaanderen wordt de zelfhulpsector vanaf 1982 ondersteund door het Trefpunt Zelfhulp.

Weliswaar belicht in dit dossier de zelfhulpsector die sindsdien niet gestopt is met groeien.

Trefpunt Zelfhulp vzw informeert en ondersteunt Zelfhulp geholpen

Algemeen Trefpunt Zelfhulp vzw was in 2007 een kwarteeuw jong. Het motto van het feestjaar was: 'Achterwaarts de toekomst in.' "We kijken terug naar wat we in die jaren gedaan hebben", zegt stafmedewerker Peter Gielen. "Wat goed was, nemen we mee naar de toekomst." **Tekst Liesbeth Van Braeckel | Illustratie Nora Theys**

Hoe is Trefpunt Zelfhulp vzw ontstaan?

Gielen: "Begin jaren tachtig ontstonden er in het buitenland heel wat zelfhulpgroepen en ondersteuningscentra. Er werd ook wetenschappelijk onderzoek rond verricht. Beleidsmakers vonden het goed dat patiënten zichzelf organiseerden. Ze hoopten dat door die zelfredzaamheid de kosten van de gezondheidszorg zouden dalen. Kritische denkers als Ivan Illich en Hans Achterhuis vertolkten toen de visie dat patiënten in de reguliere gezondheidssector te veel betutteld werden."

Wat waren de eerste taken van Trefpunt Zelfhulp vzw?

Gielen: "De zelfhulpgroepen, hun activiteiten en

"Zelfhulpgroepen doen veel meer dan enkel groepsbijeenkomsten organiseren."

mogelijke effecten in kaart brengen. Het wetenschappelijk onderzoek bleef steeds een aandachtspunt. We voerden ook een kleine campagne om de zelfhulpfilosofie voor

te stellen aan het grote publiek."

In België wordt Trefpunt Zelfhulp vzw als ondersteuningsstructuur gesubsidieerd. Dat is anders dan bijvoorbeeld in Nederland, waar patiëntenverenigingen zelf subsidies krijgen. Wat vinden jullie het beste financieringssysteem?

Gielen: "Sommige groepen kunnen op basis van wat ze doen wel een steuntje in de rug gebruiken. Maar waar trek je de lijn? Subsidies moet je kunnen verantwoorden met 'harde' resultaten. Wetenschappelijk onderzoek naar de effectiviteit van zelfhulpgroepen is moeilijk. De effecten zijn niet altijd te vatten in objectieve criteria. Bovendien is het zelfhulplandschap heterogeen."

Annemie Vandermeulen, stafmedewerker: "Het Trefpunt zorgt voor globale ondersteuning. Op die manier bereik je alle groepen. Sommige groepen hebben het omwille van hun ziekte of problematiek niet makkelijk om alles te organiseren. Zij zouden extra geld kunnen gebruiken om een medewerker aan te trekken. Daarom zijn ze er voorstander van

om de pot te verdelen onder alle groepen. Helaas zou elke groep slechts een habbekrats krijgen."

Gielen: "Men zou wel per provincie een centrum ter beschikking kunnen stellen waar verschillende groepen hun secretariaat onderbrengen. Dat zou de werkingskosten voor een aantal verenigingen drastisch verminderen."

TRENDS

Klopt het dat het vrijwillig engagement in de zelfhulp afneemt?

Gielen: "Eén op vijf Vlamingen doet aan vrijwilligerswerk en dat vermindert niet. Alleen de manier waarop verandert. Vroeger stapten mensen in een vereniging van een ideologische zuil. En dat was zo voor de rest van hun leven. Nu zoeken mensen ook iets voor zichzelf in het vrijwilligerswerk: persoonlijke groei, sociale contacten of plezier. Sommige mensen hebben het privé ook erg zwaar omwille van het probleem of de ziekte waarmee ze kampen. Het is moeilijk om dit jarenlang te combineren met het engagement in een zelfhulpgroep."

Welke invloed heeft de opkomst van internet op de zelfhulp?

Gielen: "Het is makkelijker om mensen te informeren. Het gaat snel, het is goedkoper dan een krantje uitgeven en internet is voor steeds meer mensen toegankelijk. Met forums of chatboxen bereik je waarschijnlijk heel wat mensen die anders niet naar je vereniging zouden komen. Het nadeel is wel dat je het contact verliest met de groep mensen die geen internet hebben of het door hun ziekte moeilijk kunnen gebruiken."

Voor veel mensen is zelfhulp gelijk aan groepsbijeenkomsten, terwijl zelfhulpgroepen veel meer doen. Moet er gewerkt worden aan de perceptie?

Gielen: "Andere taken, zoals informatie verspreiden of mensen doorverwijzen, zijn minder mediageniek. De term 'zelfhulpgroep' werkt deze interpretatie in de hand. Sommige groepen noemen zich 'patiënten-

vereniging', wat iets strijdbaarder klinkt. Het is moeilijk om een allesomvattende term te vinden. Het is belangrijk dat er aan de perceptie gewerkt wordt. Ons eenzijdige imago kan mensen afschrikken die niet van groepsbijeenkomsten houden. Terwijl het perfect mogelijk is enkel wat informatie op te vragen of een individueel gesprek te hebben met een vrijwilliger."

Hoe staan professionals tegenover zelfhulp?

Vandermeulen: "Vroeger had je voor- en tegenstanders, maar tegenwoordig zien we heel wat mooie samenwerkingen tussen professionals en zelfhulpgroepen. Veel zelfhulpgroepen doen in ieder geval veel moeite om professionals bij hun werk te betrekken."

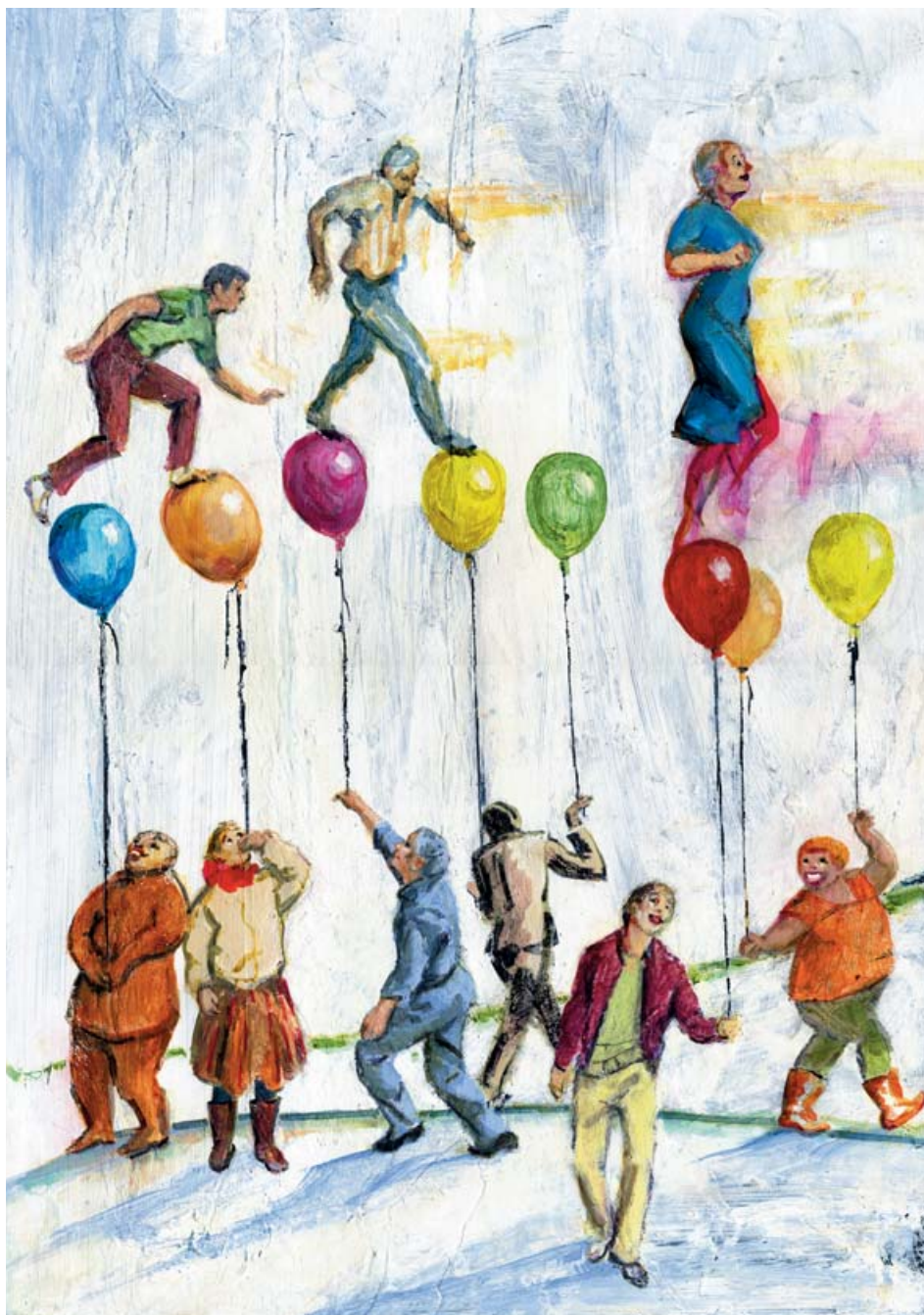
Gielen: "Omgekeerd wordt er wat minder initiatief genomen, maar dat is zeker niet uit onwil. Eerder omdat ze er niet aan denken."

Vandermeulen: "Vroeger speelde zelfhulp een belangrijke rol bij borstkankerpatiënten tijdens de nabehandeling en bij de zoektocht naar een geschikte prothese. Tegenwoordig zijn er gespecialiseerde borstverpleegkundigen. Hun aanbod doorkruist het aanbod van de zelfhulp."

Gielen: "Maar vaak beperken de taken van de borstverpleegkundige zich toch grotendeels tot de opname in het ziekenhuis. Daarna staan de patiënten weer op eigen benen en is het voor de zelfhulpgroep moeilijk om nog met hen in contact te komen. Veel ziekenhuizen geven automatisch een foldertje mee bij het ontslag van de patiënt, maar soms wordt het vergeten."

Is al onderzocht in welke mate de kosten van de reguliere gezondheidszorg beïnvloed worden door het aantal zelfhulpgroepen?

Gielen: "Er zijn onderzoeken waaruit blijkt dat deelnemers van zelfhulpgroepen rationeler omgaan met medicatie. In een volgende fase doen ze minder beroep op professionele hulpverleners. We mogen zelfhulp niet zien als een alternatief voor de

reguliere gezondheidszorg, wel als een aanvulling. In het reguliere zorgcircuit zullen de kosten niet rechtstreeks dalen door zelfhulp. Je kan echter niet exact berekenen hoeveel kosten er bespaard worden door de preventie waar zelfhulpgroepen voor zorgen. Toch mag je ervan uitgaan dat het een hele besparing betekent."

► Trefpunt Zelfhulp vzw, E. Van Evenstraat 2c, 3000 Leuven, www.zelfhulp.be, 016 32 31 53.

► Reacties welkom op www.weliswaar.be/forum

Zelfhulp bestaat in alle soorten

Vlaanderen telt naar schatting 1.250 zelfhulpgroepen en -groepjes. De Vlaamse overheid ondersteunt de groepen indirect via subsidiëring van het Trefpunt Zelfhulp vzw.

Zelfhulpgroepen zorgen voor sociale en emotionele steun. Isolatie en vereenzaming worden voorkomen of afgebouwd, problemen worden sneller herkend. Zelfhulpgroepen lenigen ook een praktische nood. Ze bieden informatie over hoe men zelf met een bepaalde ziekte of toestand best omgaat en welke vormen van hulp er bestaan. Zo kunnen leden van zelfhulpgroepen zelf een gefundeerde keuze uit het hulpverleningsaanbod maken.

DE AA VAN AMERIKA

Chirurg Holbrook Smith en handelsreiziger William Wilson beloofden elkaar op 10 juni 1935 te helpen bij het stoppen met drinken en elkaar te controleren. Zo ontstond de Anonieme Alcoholisten (AA), de bekendste en meest verspreide zelfhulpgroep ter wereld. In ons land startte de eerste AA-groep na de Tweede Wereldoorlog. Op andere zelfhulpgroepen was het een hele tijd wachten. Meer dan de helft van de Vlaamse zelfhulpgroepen bestaat 15 tot 20 jaar.

HOEVEEL ZELFHULPERS?

Het Trefpunt Zelfhulp inventariseert ongeveer 430 actieve verenigingen die het predicaat 'zelfhulpgroep' verdienen. Rekening houdend met onderafdelingen

en plaatselijke groepen die een eigen werking ontwikkelen, telt het Trefpunt Zelfhulp ruim 1.250 Vlaamse zelfhulpgroepen. In de Verenigde Staten zijn zo'n

200.000 zelfhulpgroepen actief, in het Verenigd Koninkrijk 50.000 en in Duitsland 60.000. Wat de verspreiding van groepen betreft, doet Vlaanderen het met minder: 1 groep per 4.200 inwoners. In andere westerse landen is er gemiddeld 1 zelfhulpgroep per 1.400 inwoners. Dat heeft allicht te maken met een andere invulling van het begrip 'zelfhulp'.

VOOR ELKE KWAAL EEN ZELFHULPGROEP?

Het aantal zelfhulpgroepen groeide vooral de laatste 20 jaar sterk. Ze pakken niet alleen veelvoorkomende problemen (reuma, kanker, hartaandoeningen) aan, maar ook zeldzame situaties of aandoeningen. Er zijn groepen voor mensen met handicaps – mentale, fysieke of beide. Er zijn groepen voor mensen met allerlei soorten ziekten, van acute en levensbedreigende tot chronische aandoeningen en ongemakken. Er zijn groepen voor mensen die van een verslaving af willen en aparte groepen voor hun familieleden.

En er zijn ten slotte groepen voor mensen die met bijzondere omstandigheden geconfronteerd worden, een doodgeboren of overleden kind bijvoorbeeld. De categorie fysieke ziekten, dekt bijna 30% van de groepen. Vaak gaat het om patiëntenverenigingen. De categorie 'bijzondere sociale situaties' is de tweede grootste. Het gaat bijvoorbeeld om echtscheiding, weduwschap, eenoudergezinnen, nieuw samengestelde gezinnen, stalking en mobbing. Ongeveer evenveel zelfhulpgroepen richten zich op handicaps of op verslavingen. De top 5 van meest gevraagde groepen:

1. depressie
2. zelfdoding
3. echtscheiding
4. fobie
5. alleenstaanden

ZELFHULPGIDS

Het Trefpunt Zelfhulp past jaarlijks zijn Zelfhulpgids aan. Deze praktische gids is een hulp voor zorg- en hulpverleners, hun patiënten of cliënten, bibliotheken en andere informatiecentra. Hij is verkrijgbaar bij Trefpunt Zelfhulp vzw:

Zelfhulpgids. Wegwijzer naar

zelfhulpgroepen en patiëntenorganisaties in Vlaanderen 2006-2007, 463 p., € 20, www.zelfhulp.be

VIRTUELE ZELFHULP

Veel hulpvragers zoeken een antwoord op het internet. Het internet biedt een gigantisch platform voor zelfhulp op tal van sites die elk wel een pagina met de zogenaamde 'frequently asked questions' bevatten. Naar analogie daarvan bundelde het Trefpunt het FAQ-boekje waarop deze tekst gebaseerd is. Het schetst een beeld van wat zelfhulpgroepen doen, hoe ze dat doen en wat er wel of niet van hen verwacht kan worden. Het is bedoeld voor mensen die de stap naar een zelfhulpgroep overwegen, en voor zorg- en hulpverleners die naar groepen willen doorverwijzen of ermee willen samenwerken. Het boekje is verkrijgbaar bij het Trefpunt Zelfhulp. (NK)

In Vlaanderen bestaan ongeveer 1.250 zelfhulpgroepen die ondersteund worden door:

► Trefpunt Zelfhulp vzw op Vlaams niveau (www.zelfhulp.be)

► Limburgs Platform voor Zelfhulp- en Ontmoetingsgroepen (www.lpzo.be)

► Platform Zelfzorg Oost-Vlaanderen (www.plazzo.be)

Gevangen aan de buitenkant

Case Familieleden van gedetineerden hebben het doorgaans moeilijk om over hun problemen te praten. Ze zijn aangewezen op de hulp van lotgenoten. Het Justitieel Welzijnswerk Leuven bracht een aantal van hen bij elkaar. Ook zij zijn slachtoffer van het misdrijf van de dader. De lotgenotengroep ging op eigen kracht verder.

Tekst Nico Krols | Illustratie Nora Theys

Ik las in een regionaal krantje een zoekertje waarin een gevangene vroeg om bezoek. Waarom niet, dacht ik. Ik heb mijn stoute schoenen aangetrokken en heb Guy bezocht. Ik ben verliefd geworden op hem. Ik heb hem pas na twee weken durven zeggen dat ik verliefd was. Hij was van de kaart toen ik het vertelde. (lacht) Dat was in 1997 en in juni 1999 zijn we getrouwd.”

Het huwelijksrelaas van Lut Van Goidsenhoven is niet het meest typische. Als partner van een gedetineerde weet zij als geen ander dat de nabije omgeving van de dader het slachtoffer is van een mensonvriendelijk systeem. Guy kreeg levenslang en hoopt samen met Lut elk jaar opnieuw dat hij vervroegd kan vrijkomen. Hij zit al ruim 15 jaar achter de tralies van Leuven Centraal. Lut snakt naar een leven waarin zij haar man buiten de bezoeken en buiten de bezoekerszaal kan ontmoeten. Een leven waarin ze de intieme momenten niet moet ‘bestellen’. Uren kan zij vertellen over de talloze details en praktische ongemakken die het hen moeilijk maken om toch enige affectie of menselijke communicatie te onderhouden. Vroeg of laat staat Guy aan de andere kant van de gevangenispoort. Maar wat is zijn kans op reïntegratie als het weg-nemen van je vrijheid ook betekent dat je het jarenlang moet stellen zonder normaal sociaal contact? Lut: “In de lotgenotengroep verdelen we de taken. Er is niet echt iemand die de groep leidt. Drie van ons gaan één keer in de maand naar het Trefpunt Zelfhulp, bijvoorbeeld om vorming te volgen. Iedereen helpt naar best vermogen. We komen elke eerste dinsdag van de maand bij elkaar. Elke sessie beginnen we met een rondje, zo noemen we dat. Iedereen komt aan de beurt en vertelt hoe hij ervoor staat. Hoe het met zichzelf en met het gevangen familielid gaat, wat ze meegemaakt hebben. Praten over gemeenschappelijke problemen helpt. Soms laten we een spreker komen. Onlangs heeft een gevangenis ons gevraagd om te komen spreken. Daar zaten dan herstelconsulenten, cipiers en

mensen van het CAW bij, en de gevangenen zelf ook. Ze kijken wel op van wat wij doormaken. Weinig gevangenen staan erbij stil hoe zwaar hun opsluiting voor ons kan zijn. Ze hebben er geen woorden voor.” Lut is acht jaar met Guy getrouwd. Een vervroegde vrijlating moet door een commissie worden goedgekeurd. Tot nu toe ving hij bot. Lut: “Zeer stresserend. De ontgoocheling is elke keer enorm. Ik prent mezelf in om niet te hopen, maar je doet dat toch. Aan het vooruitzicht van een lange opsluiting kan je nog wennen. De hoop op die vervroegde vrijlating is daarentegen tot nu toe vooral pijnlijk geweest.” Op de lange duur weegt de kunstmatigheid van de bezoeken aan haar man zwaar door. “Alles wat je wil doen, moet je aanvragen. Van privacy is uiteraard geen sprake.

Allemaal begrijpelijk, maar op 9 van de 10 verzoeken is het antwoord van de gevangenisautoriteiten ‘neen’. Dat snijdt me stilaan de adem af. We botsen letterlijk en figuurlijk op de gevangensmuren. Voor kinderen bestaan er meer mogelijkheden. Er is een roefelzaal en er zijn speciale zondagsactiviteiten. Verjaardagen vieren en feesten met de kinderen kan ook. Ons bezoek mag uitsluitend tijdens welbepaalde uren in de bezoekszaal. Die is vergelijkbaar met een voetbalkantine. Elke gedetineerde heeft er een vaste plaats. Er is veel lawaai en de tafels staan dicht tegen elkaar. Soms versta je elkaar niet.”

HET DUOMOMENT

Als de gedetineerde een affectiever moment met zijn partner wil, kan hij daarvoor sinds 2000 terecht in een aparte ruimte. “Die kunnen we drie keer in de maand reserveren”, zegt Lut. “Guy en ik hebben daar nog gebruik van gemaakt, maar zeven jaar later is de aardigheid eraf. Mensen zijn geen

Lut: “Mijn moeder vond het een werk van barmhartigheid dat ik een gevangene ging bezoeken. Tot ik zei dat ik met hem ging trouwen.”

robotten. Voor zo'n ongestoord bezoek moest ik er contractueel mee akkoord gaan dat ik samen met Guy alleen wilde zijn in die ruimte. Een ongestoord bezoek bespreek je bij de plantoncipier, met de agenda's naast elkaar. Geruime tijd waren die bezoeken in de voormiddag. Van kwart over negen tot kwart over elf. Niet echt het uur voor een romantisch knuffelmoment. Dit jaar zijn er andere tijdstippen bij gekomen. In de namiddag en in de vooravond. Je moet altijd goed op tijd zijn, want je man moet eerst nog langs de naaktfouille. Alles wat ze aanhebben, wordt opgeschreven. Daarna vindt een soort uitwisseling plaats. Mijn man komt van de ene kant van de ruimte met een cipier naast zich en ik van de andere kant, eveneens met een cipier naast me. De kamer en het

Liliane: "Daders maken in feite twee keer een slachtoffer. Naast het directe slachtoffer en zijn omgeving heb je ook de familie en vrienden van de dader zelf."

alarm worden vervolgens gecontroleerd en dan mag je elkaar zagezegd in de armen vliegen. Aan de muur hangt

een grote klok zodat we de ons toegemeten tijd zeker niet zouden overschrijden. Om kwart over elf kloppen ze op de deur. Als je vijf minuten te laat bent, volgen er sancties, zoals uitsluiting van die gunstmaatregel. Doe het zo maar eens."

LUCHT GEVEN AAN FRUSTRATIES

Het zijn net zulke frustraties die in de groep worden besproken. Lut: "We ventileren onze problemen. En, raar maar waar, dat werkt. Aan de situatie zelf kunnen we niets veranderen. Aan wat justitie beslist, valt niet te tornen. Meestal is er geen onwil bij de gevangenis. Ze doen waarschijnlijk wat ze kunnen. Justitie ziet ons niet staan. Maar in de opvang van de gedetineerde zijn wij wel de belangrijkste partij. Zolang ze vastzitten, laten wij hen zich mens voelen. Zo kunnen we zelfs indirect het werk van de cipiers verlichten. En bij wie komen ze eerst terecht als ze vrijkomen? Ook bij de familie. Wij zijn hun enige contact met de buitenwereld waarin ze straks weer hun weg moeten zoeken. Justitie zou dus best wat meer rekening met ons mogen houden. In Leuven Centraal valt het naar het schijnt allemaal nog mee vergeleken met andere gevangenissen."

Lut en haar lotgenoten merken dat als hun familielid weer uit de gevangenis komt, hij niet bepaald klaar zal zijn om weer in de maatschappij mee te draaien. Lut: "Wereldvreemd? Mijn man had geen computer in huis toen hij 15 jaar geleden werd opgesloten. Hij heeft nog nooit een gsm in zijn handen gehad, kent internet niet en een euro heeft hij alleen nog maar van ver gezien. Hij wordt 56. Niet meteen

de leeftijd waarop ze je nog aannemen voor een job. Het veiligheidsprincipe staat altijd voorop, maar aan welke veiligheid werk je als je de gedetineerden wereldvreemd houdt en hen alle affectie ontzegt? Waarom kan Guy niet even op bezoek bij mij? Bij hem speelt de veiligheid hoegenaamd niet." "Sommige ouders mogen hun zieke zoon niet bezoeken. Naar een begrafenis van een familielid mogen gevangenen ook niet meer gaan. De grootste frustratie is de onmacht. Je bent overgeleverd aan dat onmenselijke systeem en je kan nergens terecht. Soms denken we dat we met meer zouden moeten zijn om onze stem te laten horen. Misschien wordt er dan geluisterd." "Met stigmatisering en vooroordelen valt het wel mee. Op mijn werk ook. De meeste mensen willen je wel begrijpen, maar ze voelen uiteraard niet wat je doormaakt. Met de pijn zit je alleen. Mijn moeder vond het een werk van barmhartigheid dat ik een gevangene ging bezoeken. Tot ik zei dat ik met hem ging trouwen. (lacht)"

OVERHOOP BUITEN DE MUREN

Liliane Vlayen, wiens zoon al 3,5 jaar in de gevangenis zit, mist zelden een bijeenkomst van de lotgenotengroep. "Justitieel Welzijnswerk Leuven (JWL) begeleidde ons vooral tijdens het proces. In het voorjaar beginnen ze waarschijnlijk met een nieuwe groep. Na een tijdje, als het eerste leed geleden is, worden die mensen wellicht naar ons doorverwezen. Ook na het proces is het niet makkelijk. Je hele leven ligt overhoop. Na het proces moet je je aanpassen aan een nieuwe routine als je de persoon in de gevangenis niet aan zijn lot wil overlaten. Het is een zware dobber. Dat blijft zo de hele periode van de gevangenschap. Bovendien moeten sommige mensen van ver komen om hun geliefde te bezoeken."

Liliane stelt het initiatief van het JWL om de praatgroep te starten bijzonder op prijs. "Aan het JWL hebben wij echt veel gehad. En ze helpen ons nog waar ze kunnen. Mijn man wou van een lotgenotengroep niks weten", zegt ze. "Die hebben met ons en wij met hun geen zaken", zei hij in het begin. Maar ik had het zo moeilijk met het feit dat mijn zoon opgesloten was, dat ik hem een beetje heb gedwongen om mee te gaan. Hij staat nu altijd als eerste klaar om te vertrekken en is een geëngageerd lid van de groep. Van de familie heeft niemand ons laten vallen, maar praten met lotgenoten is toch anders. We vinden steun bij elkaar. Je weet ook dat wat je zegt in de groep blijft. Intussen zijn we vrienden geworden. Het doet ook goed dat je steun kan teruggeven."

De zoon van Liliane kreeg 20 jaar en komt over vier jaar in aanmerking voor vervroegde vrijlating.

“Mijn zoon is veroordeeld voor doodslag op zijn vrouw. Ik weet dat het onvrijwillig was, maar het vonnis draaide anders uit. We hoopten zijn dochtertje te kunnen opvangen. Men vond het echter niet gepast dat de familie van de dader dat zou doen. En ook de schoonzus van mijn zoon was radicaal tegen. Zelf kon ze *de kleine* echter ook niet opvangen, dus had ze nog liever dat het kind bij vreemden werd ondergebracht. Vrienden van mijn zoon houden onze kleindochter bij, met de goedkeuring van de Bijzondere Jeugdzorg. Die vrienden hebben het contact met hem verbroken. Eerst mochten we haar om de twee weken zien, maar nu dreigt die regeling te worden stopgezet. We geven er de voorkeur aan dat het kind in een neutraal gezin wordt opgevangen, maar de jeugdrechtsbank dreigt ermee het kind in een instelling te plaatsen als we te moeilijk doen. ‘Of het dat dan is dat we willen?’ Het wordt op die toon gezegd. Mijn zoon raadt aan het zo te laten. Ze is nu al drie jaar bij die vrienden en wordt er goed verzorgd. Maar het doet wel pijn dat we haar alleen nog tijdens de vakantie mogen zien, gedurende één dag welteverstaan.”

“Buiten de praatgroep spreek ik zelden over zulke dingen, ook niet tegen mijn zoon. Ik weet dat hij mij ook spaart en niet al zijn problemen vertelt. Vroeger zou ik er misschien niet over beginnen, maar het lotgenotencontact heeft me allicht gesterkt om dat toch te doen. Hij belt me nu makkelijker op als het niet gaat. Ik heb liever dat hij het mij vertelt.”

OOK FAMILIE IS SLACHTOFFER

Liliane zou het contact met haar zoon nooit verbreken. Een moeder blijft een moeder, zegt ze.

“Daders maken in feite twee keer een slachtoffer. Naast het directe slachtoffer en zijn omgeving heb je ook de familie en vrienden van de dader zelf. Voor mij staat het vast dat hij de moord onvrijwillig heeft gepleegd. Mocht dat niet zo zijn, dan zou ik anders over hem denken, maar dan nog zou ik hem niet laten vallen.” Valse hoop is voor Liliane het ergste. Gevangenen komen misschien vrij na een derde van hun straf.

Maar we hebben liever een zekere datum op een redelijke termijn, waarbij gewerkt wordt aan een kans op een geslaagde terugkeer. Niemand die vindt dat mijn zoon geen straf verdient, hijzelf ook niet. Maar de valse hoop op vervroegde vrijlating is een kwelling.”

► Enkele vrijwilligers van de dienst Gezinspastoraal van het bisdom Brugge zetten met de steun van Centra voor Algemeen Welzijnswerk en Welzijnszorg een website op voor familieleden en vrienden van gedetineerden. Via het forum kunnen ze anoniem steun zoeken of met lotgenoten in contact treden. www.thuisfront.be

► Reacties welkom op www.weliswaar.be/forum

De ALS-Liga steunt en helpt

De kracht van hoop

Case ALS staat voor Amyotrofe Laterale Sclerose. Motorische zenuwcellen sterven af, wat leidt tot verlamming. De oorzaak is onbekend en een behandeling is er nog niet. De ALS-Liga probeert haar leden zoveel mogelijk te informeren, te steunen en moed te geven. **Tekst Liesbeth Van Braeckel | Illustratie Nora Theys**

Een behandeling van ALS is nog steeds niet gevonden. We weten ook niet zoveel over de ziekte. Dokters kunnen enkel vaststellen dat de motorische zenuwcellen afsterven. En langs die weg geven de hersenen bevelen aan de spieren. Danny Reviers is voorzitter van de ALS-Liga en lijdt zelf aan de ziekte. Zijn linkerwijsvinger liet het 29 jaar geleden plots afweten. De dokter zei: “Rust maar wat, je hebt waarschijnlijk te hard gewerkt.” Toen na een maand rusten een tweede vinger begon te haperen, werden Danny en zijn vrouw Mia toch wat ongerust. Twee jaar onderzoek later werd de diagnose gesteld: ALS. Intussen is Danny volledig verlamd. Hij kan nog net met zijn kin zijn rolstoel besturen en de computer bedienen. “Het is uitzonderlijk dat een ALS-patiënt zo lang blijft leven”, vertelt Danny. “Ik heb een zeldzame, trage vorm van ALS. Veel patiënten sterven binnen drie à vijf jaar na de diagnose. Ik ben totaal verlamd, maar andere patiënten kunnen niet meer ademen, praten of slikken. Het ergste is dat je niet meer kan communiceren met je familie. Bij anderen stopt de spier van het middenrif met werken. Het middenrif regelt de ademhaling, dus als die spier niet meer werkt, is het gedaan. Ik had kunnen jammeren toen de diagnose gesteld werd, maar toen ik las welke andere vormen van ALS er bestonden, vond ik toch dat ik geluk had.” Aan de muur hangt een affiche van de campagne ‘Iedereen Model’ (zie ook Weliswaar 78 en www.iedereenmodel.be): ‘Voor Danny: de eeuwige optimist, snel en geen project gemist. Omdat je een voorzitter uit de duizend bent.’

LEVENSQUALITEIT

De Liga krijgt geen overheidssubsidies. Ze krijgt wel hulp van serviceclubs en af en toe lukt het fondsen te werven via de Koning Boudewijnstichting. Ook particulieren doen giften. Dat stemt Danny optimistisch. “Als je afhankelijk bent van anderen, merk je dat veel mensen het hart op de juiste plaats hebben.

Veel mensen vinden de wereld rot, maar de wereld is maar zo rot als je hem zelf ziet.” Een tiental jaar geleden stelden een aantal leden van de Liga samen vast dat de procedure voor het verstrekken van gesofisticeerde rolstoelen en hulpmiddelen voor ALS-patiënten veel te traag verliep. De goedkeuring kwam er soms pas toen de aanvragers al waren overleden. Mensen die zelf een rolstoel aankochten en stierven, schonken de rolstoel aan de Liga, op voorwaarde dat hij gratis uitgeleend werd aan lotgenoten. “Omdat er geen behandeling bestaat voor onze ziekte, kunnen we alleen maar proberen onze leden een zo hoog mogelijke levenskwaliteit te bieden”, vindt Danny. Fier toont hij de kelder waar de rolstoelen en andere hulpmiddelen staan die op dat moment niet uitgeleend zijn. “We hebben in totaal 80 gesofisticeerde rolstoelen, 70 manuele rolstoelen en meer dan 80 spraakcomputers. Daarnaast hebben we ook driewielers, tilsystemen, hooglaagbedden en andere hulpmiddelen. We hebben sinds kort zelfs een eigen bestelwagen om deze hulpmiddelen naar onze leden te brengen.” Een familielid van een ALS-patiënt komt een badstoel terugbrengen. In bad gaan lukt niet langer. In ruil neemt hij een ‘stalen verpleegster’ mee, een toestel waarmee je iemand in en uit bed kan tillen, en een speciale autozetel voor rolstoelgebruikers.

OPVANGCENTRUM

Mensen met ALS kunnen moeilijk opgevangen worden in de traditionele voorzieningen. De wachtlijsten zijn te lang voor ALS-patiënten die snel af-takelen. “Waar moeten alleenstaande patiënten met een agressieve vorm van ALS naartoe als ze in een onaangepast huis wonen?” vraagt Danny zich af. “Vaak verkiezen deze mensen euthanasie, omdat ze geen uitweg meer zien. Ze zijn bang voor wat er met hen moet gebeuren als ze niet meer kunnen praten of ademen.” Voor deze mensen wil de ALS-Liga een opvangcentrum bouwen aan de kust. De Liga heeft tot nu al veel verwezenlijkt met giften en liefdadigheid, maar een opvangcentrum bouwen behoort niet tot de mogelijkheden. Danny had onlangs een positief gesprek met Vlaams minister van Welzijn Steven Vanackere: het opvangcentrum zou passen in het uitbreidingsbeleid van 2008. Ook verzorgers of familieleden van patiënten zijn welkom in het centrum. Zij hebben af en toe nood aan een adempauze. In het centrum zullen ze geholpen worden door professionele begeleiders.

BLIJVEN VECHTEN

De Liga ondersteunt haar leden niet alleen fysiek en materieel, maar probeert hen ook te motiveren.

Een dokter kan hen alleen de medische verwachtingen geven. Vaak laten patiënten zich klemzetten door de statistieken. Eén op vier sterft binnen de vier jaar. “Wij proberen hen dan toch nog wat hoop te geven”, vertelt Danny. “Als ze tegenover mij zitten en ze zien hoe lang ik al leef met ALS, dan krijgen ze misschien opnieuw moed. Wij zeggen: wanhoop niet, blijf vechten, carpe diem.” Voor de vakantieperiodes krijgt de Liga vrij veel praktische vragen van mensen die graag nog een reis willen maken. De Liga is er voorstander van dat mensen die graag reizen dit ook in de laatste jaren of maanden van hun leven blijven doen. “De mensen moeten het beste maken van de tijd die hen nog rest. Als dat voor sommige patiënten betekent dat ze drie of vier keer per jaar op reis willen, dan moeten ze dat zeker doen”, moedigt Danny aan. Echte groepsbijeenkomsten

“Als je afhankelijk bent van anderen, merk je dat veel mensen het hart op de juiste plaats hebben. Veel mensen vinden de wereld rot, maar de wereld is maar zo rot als je hem zelf ziet.”

organiseert de Liga niet meer. Patiënten die in het beginstadium van de ziekte zitten, vinden een ontmoeting met iemand die al erg afgetakeld is vaak te confronterend. Danny en zijn vrouw ontvangen wel zelf families op afspraak. “Eén keer per jaar organiseren we een contactweekend waar alle patiënten en familieleden welkom zijn en waar specialisten en professoren komen spreken. Er zijn dan zoveel patiënten dat iedereen wel iemand vindt om mee te praten. Sommigen voelen zich misschien wat depressief, maar vaak kunnen ze zich optrekken aan patiënten die het zwaarder hebben en toch optimistisch blijven.”

► *Nationaal secretariaat ALS-Liga, Campus Sint Rafaël, Blok H, 4de verdieping, lokaal 463, Kapucijnenvoer 33 B/1, 3000 Leuven, www.alsliga.be, 016 23 95 82.*

► *Reacties welkom op www.weliswaar.be/forum*

De werken van... Ine Peetermans

Foto Stephan Vanfleteren

Ine Peetermans (49) begeleidt in Antwerpen gespreksavonden voor AANDACHT, een vereniging van volwassenen met ADHD (Attention Deficit Hyperactivity Disorder). "In mijn atelier ben ik helemaal mezelf. De bed & breakfast die ik uitbaat, heb ik naar mijn eigen smaak ingericht. Zo trek ik automatisch gasten aan die me liggen. Durven zijn wie je bent: dat probeer ik ook mee te geven aan de kinderen met ADHD voor wie we kampen organiseren. De aandacht van mensen met ADHD springt steeds weg. Ik kan me moeilijk concentreren op zaken die me van nature niet interesseren. Het kost me zelfs enorm veel moeite om mijn boekhouding of de afwas te doen, ook al wil en moet ik. In het boetseren kan ik me volledig verliezen, al mag dat als moeder en als zaakvoerder natuurlijk nooit te lang duren."

► www.adhd-volwassenen.be

De strijd tegen kindermishandeling

Hopen dat het goed komt

Deel 2 De stilte rond kindermishandeling is een deel van het probleem. We moeten met zijn allen attenter zijn voor de signalen die op kindermishandeling duiden. En we moeten durven optreden. Het project Sensibilisatie Kindermishandeling geeft het goede voorbeeld. **Tekst Jeroen Franssen | Illustratie Nora Theys | Foto Nico Krols**

Het legertje kruisvaarders tegen kindermishandeling drijft op wilskracht. “Er wordt keihard gewerkt door professionele organisaties”, vertelt een anonieme bron. “Probleem is dat ze noodgedwongen zo hard bezig zijn met hun eigen organisatie dat er soms weinig sprake is van efficiënte samenwerking.” Intussen ontstaan er laagdrempelige initiatieven. Zo is er de werkgroep Sensibilisatie Kindermishandeling, bestaande uit onder meer CKG Het Open Poortje, het Vertrouwenscentrum Oost-Vlaanderen en het Regionaal Welzijnsoverleg Waasland, die het voorveld (ook de nuldlijn of voortraject genoemd) probeert te bereiken. Het gaat om OCMW-medewerkers, ont-haalouders, kinderdagverblijven, jeugdmedewerkers of mutualiteiten. De belangrijkste doelen van het project zijn de aanpak van kindermishandeling te verbeteren en de handelingsverlegenheid te verkleinen.

MACHTELOOSHEID

“Geloof me. Niemand wil in de buurt komen van wat naar kindermishandeling ruikt. Mijn vader was gestoord. Een harde werker, maar agressief. Iedereen wist dat. Hij heeft zowel mij als mijn stiefzussen verkracht. Ik durf hem nu te haten. Ik heb hem aangeklaagd toen ik al in de dertig was. Hij is gestraft. Jammer dat het zolang heeft moeten duren. Jammer dat er toen niemand was die zich durfde moeien.” (Hilde, 39)

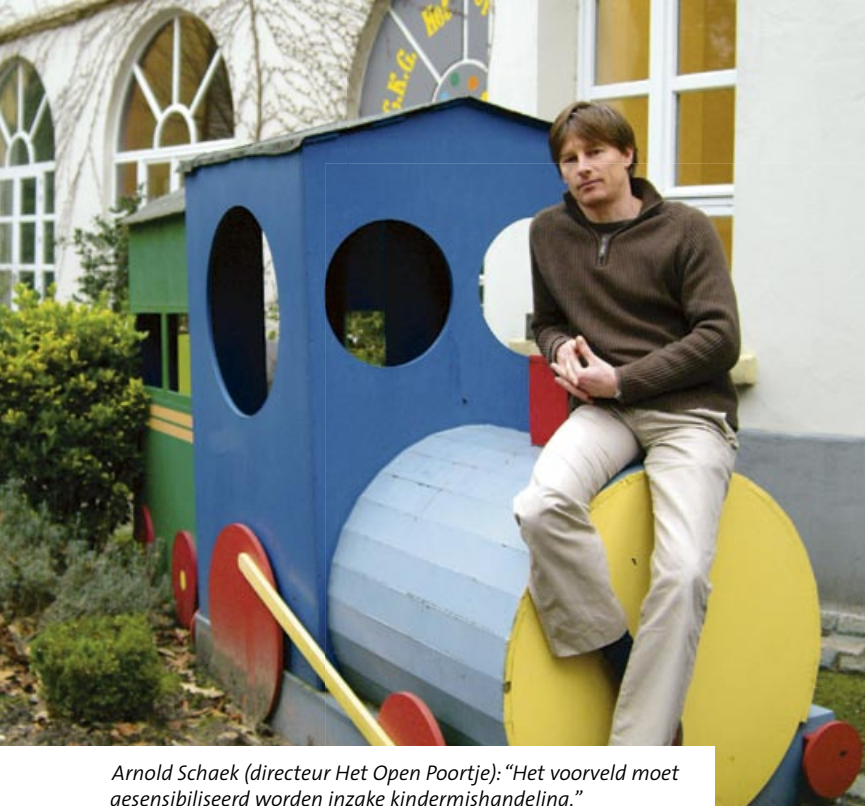
“Het is mooi geweest”, knikt Willy Reyniers. Hij is net met pensioen gegaan. “Ik was medewerker van een CLB (Centrum voor Leerlingenbegeleiding, nvdr) en heb mijn werk graag gedaan. Jammer van dat voorval.

SCHOLEN

De scholen worden niet rechtstreeks betrokken bij het project Sensibilisatie Kindermishandeling. Die kunnen een beroep doen op de CLB's. Via Integrale Jeugdhulp wordt er aandacht besteed aan vorming rond kindermishandeling, preventie en detectie door de CLB's. Daarnaast was er het POV-project (preventieprogramma's voor scholen) dat de scholen expliciet als doelgroep benaderde.

Het zal me blijven achtervolgen. In de school waar ik werkte, zat er een kindje met een lichte mentale achterstand. Ze heette Milena. Tien jaar was ze. Spreken deed ze nooit. Milena kwam vaak naar school met verwondingen. ‘Gestoten’, zei de moeder dan. Het klopte niet.” Wanneer er een vermoeden van kindermishandeling bestaat, is het vaak moeilijk om een school tot actie aan te zetten, zegt Reyniers. De situatie is te delicaat. “Milena kwam op een dag niet opdagen. Bleek dat ze al een week in het ziekenhuis lag met een gebroken heup. Haar ouders hadden haar nog niet bezocht. Later kwam ze naar school met brandwonden op

Arnold Schaek (directeur Het Open Poortje): "Het voorveld moet gesensibiliseerd worden inzake kindermishandeling."

haar rug. Toen heb ik ontdekt dat de vader een gewelddadige man was, net als haar twee oudere broers. Ik heb die vader een voorstel gedaan. Ofwel zocht hij mee naar een goed internaat voor Milena, ofwel belde ik de politie. Hij heeft mij met de dood bedreigd."

Wonder boven wonder mocht Milena toch naar een internaat. Maar de weekends dat ze naar huis moest, kreeg ze de volle laag. Door 'haar schuld' moest de vader een internaat betalen. Milena kreeg geen warm eten. Moeder kookte alleen voor de anderen. Reyniers: "Een half jaar later kwam ik te weten dat de vader Milena wilde weghalen uit het internaat. Ik heb er alles aan gedaan om dat te voorkomen. De directeur van de nieuwe school vond dat de ouders een tweede kans verdienden. Ik heb hem gesmeekt Milena niet op te nemen, vergeefs. Uiteindelijk gaf een procureur hem zelfs gelijk. Nog geen twee maanden later hebben ze haar op zolder gevonden. Milena was dood. Ik heb me nooit machtelozer gevoeld."

HANDELINGSVERLEGENHEID

"Ik ben mishandeld tot de laatste dag dat ik thuis ben weggegaan. Dat was vorig jaar, toen ik 18 werd."

VRIJWILLIGERS

Homestart is een Nederlands project dat volledig draait op vrijwilligers. Ouders met jonge kinderen tot en met zes jaar oud krijgen praktische hulp en vriendschap door middel van huisbezoeken. De gezinnen geven zelf aan welke steun ze verlangen. Homestart wordt in meer dan 67 gemeenten aangeboden (www.home-start.nl).

Sindsdien ben ik al drie keer opgenomen in de psychiatrie. Ik zou zo graag mijn geheugen stofzuigen. Al die viezigheid eruit. De keren dat ik hem oraal bevredigde terwijl hij vrouwenkleren droeg. De keren dat ik pornografische brieven moest schrijven voor zijn geheime vriendjes. Hij dicteerde. Ik zat in de lagere school. Hij vond dat een goeie schrijfoefening voor mij." (Britt, 19)

"Het gevoel dat Willy beschrijft, ken ik goed", zegt Arnold Schaek. Hij is directeur van Het Open Poortje in Schilde, een Centrum voor Kinderzorg en Gezinsondersteuning. "Ik heb al wat kinderen zien komen en gaan. Sommige drama's laten je nooit meer los. Zo werd hier een paar jaar geleden een kindje ondergebracht. Heel kort maar. Er was een stevig conflict tussen de ouders. De grootmoeder zou mee voor de opvang zorgen, maar hield het na een jaar voor bekeken. Het kind is dan toch terug bij de mama beland. Zij had een nieuwe vriend, een agressieve man. Die heeft het kind zwaar mishandeld. Met de dood tot gevolg. Heel pijnlijk." Bij het zoeken naar een geschikte vervolghulp moet je vaak voor de minst erge oplossing kiezen, zegt Schaek. "Er is geen ruimte voor nazorg. Ook integrale jeugdhulp biedt daar geen ruimte voor. Er is eveneens nood aan longitudinaal onderzoek, om een kindverhaal te kunnen volgen gedurende de volledige jeugd. Maar op een bepaald moment moet je als hulpverlener de wisselstok doorgeven aan andere partners. Je bijdrage eindigt. Nieuwe crisisaanvragen slorpen al je aandacht op. Je kan dan alleen maar hopen dat 'het goed komt'. Er wordt echter nog altijd even hard 'gejongleerd' met kinderen als vroeger, want alles moet sneller en gedifferentieerder."

HERKENNEN EN INGRIJPEN

Het dodelijke voorval heeft Schaek en zijn medewerkers met harde vragen geconfronteerd. "Hadden wij soms iets over het hoofd gezien? Eén van de conclusies was dat het voorveld gesensibiliseerd moet worden inzake kindermishandeling. Bij dat voorveld is er soms een grote handelingsverlegenheid. Niet durven ingrijpen. De signalen niet of amper herkennen. Niet weten hoe je tegenover de ouders de situatie onder woorden moet brengen. Niet weten waar er deskundige partners te vinden zijn. Wij willen kennis en vorming aanbieden. Wat is kindermishandeling en hoe ruim kan je dit begrip opvatten? En vooral: hoe ga ik ermee om? Hoe zorg ik dat er in de organisatie een visie rond ontwikkeld wordt, zodat de kennis geconsolideerd wordt? Hoe bespreek ik dit met ouders? Hoe breng ik mijn bezorgdheid onder woorden?"

Al die vragen hebben geleid tot het ontstaan van

TIJDELIJK HULPAANBOD

De Centra Kinderzorg en Gezinsondersteuning (CKG) worden ondersteund door Kind en Gezin. Het gaat om centra die zich richten op gezinnen met kinderen tot twaalf jaar oud. Gezinnen stellen de centra een hulpvraag omdat er opvoedingsproblemen zijn. De centra bieden met een tijdelijk hulpaanbod een perspectief op verandering aan. In 10 tot 20% van de gevallen is er sprake van (een vermoeden) van kindermishandeling.

HET OPEN POORTJE

Het draaiboek van Het Open Poortje toont hoe je op lokaal niveau een sensibiliseringsactie rond kindermishandeling kan voeren. Hoe start je een geëngageerde werkgroep? Wie betrek je erbij? Hoe bereik je de doelgroep? Hoe bouw je een partnerschap op met het lokale beleid? Hoe werk je een vormingsaanbod rond kindermishandeling uit? Wie coördineert het proces? Het draaiboek wordt in een eerste fase in Oost-Vlaanderen verdeeld. Het kan ook besteld worden via CKG Het Open Poortje: ckghops@telenet.be.

de werkgroep Sensibilisatie Kindermishandeling. Die heeft in de regio Sint-Niklaas ruim 350 mensen uit het voorveld een 'bewustwording' rond het thema aangeboden. Schaek: "We bereikten hiermee zowel de medewerkers als de leidinggevendenden. Onze ervaring is vervolgens samengebracht in een draaiboek. Hiermee bieden we andere lokale partners een scenario dat ze aan de lokale noden kunnen aanpassen."

IEDERS VERANTWOORDELIJKHEID

Wanneer Schaek met anderen over kindermishandeling praat, merkt hij dat het onderwerp moeilijk valt. "Met de minuut zie ik dan het onbehagen toeneemen, zodat ik al snel over minder bedreigende thema's begin te praten. Waar komt dit onbehagen vandaan? Voelen we ons verlegen om kindermishandeling te bespreken omdat het te dicht bij ons zelf ligt? Hebben we angst dat we zelf te ver zouden kunnen gaan? Of schrikt het onderwerp ons af omdat we er zo weinig over weten? Met ons draaiboek willen we lokale verantwoordelijken een houvast bieden. We willen hun kennis vergroten en hen in staat stellen te praten over kindermishandeling." De aanpak en preventie van kindermishandeling vergt een breed beleid. Iedereen, ook niet-professionelen, moet zijn verantwoordelijkheid opnemen. Schaek: "In Nederland heb je bijvoorbeeld het initiatief 'Homestart'. Vrijwilligers zorgen voor de ondersteuning van kwetsbare gezinnen. Het gaat om oma's die er de tijd én de moed voor hebben. Preventief werken inzake kindermishandeling mag dus niet integraal worden uitbesteed aan deskun-

digen. Kindermishandeling is een samenlevingskanker die media- en politieke aandacht verdient, want de kostprijs is hoog. Sommige slachtoffers worden daders, anderen worstelen hun hele leven met hun ervaring."

"Mijn vader was een schuchtere man. Ik zie hem nog af en toe. We praten niet over vroeger. Ik vind het beter zo. Mijn eigen kinderen hebben de leeftijd die ik had toen ik door papa werd misbruikt. Voor geen miljoen zou ik terug kind willen zijn. De eerste keer dat hij aan me zat, zit nog haarscherp in mijn geheugen. Die schok kan je niet beschrijven. Ik moest zwijgen. Anders zou hij misschien zelfmoord plegen. Dan zou ik het hele gezin ontwricht hebben. Daarom weet mijn moeder nog altijd niks." (Yasmine, 32)

BREDE VISIE GEZOCHT

Arnold Schaek vindt dat de Vertrouwenscentra Kindermishandeling meer omkadering verdienen. "Jaarlijks moet elk centrum zo'n 1.000 aanmeldingen opvolgen. Intussen moet er ook vorming worden aangeboden. Kan die deskundigheid op die manier ten volle benut worden? We hebben meer basale, preventieve initiatieven nodig. En een visie die in de diepte en in de breedte is uitgewerkt. Een heus zorgprogramma voor kindermishandeling dat een ruime strategie van efficiënt partnerschap tussen de belangrijke spelers regelt." Het is niet onterecht om te beweren dat de betrokken organisaties weinig samenwerken. Zowel het Kinderrechtencommissariaat, de Centra Kinderzorg en Gezinsondersteuning (CKG), de parketten, de Vertrouwenscentra Kindermishandeling, als de Centra voor Integrale Gezinszorg (CIG) werken relatief autonoom. Er zijn intersectorale verschillen. En de organisaties zitten verspreid op het federale en het Vlaamse beleidsniveau. Er gaat zoveel energie naar de administratieve rompslomp dat de uitbouw van een ruim zorgprogramma voor kindermishandeling niet prioritair is. Een positief initiatief is het feit dat de oprichting van een Kenniscentrum Kindermishandeling wordt overwogen. Arnold Schaek: "Hopelijk wordt dit een ontmoetingsplaats voor alle betrokken partners. Ook is er meer politieke moed en betrokkenheid nodig. Ik wacht nog op het eerste politieke programma dat kindermishandeling als één van de kernthema's erkent."

"Kindermishandeling is een samenlevingskanker die media- en politieke aandacht verdient, want de kostprijs is hoog."

► Reacties welkom op www.weliswaar.be/forum

Thomashuizen bieden geprivatiseerde gehandicaptenopvang

Ondernemerschap in zorg

Gehandicaptenzorg Omdat zijn gehandicapte zoon geen goede opvang kreeg, bedacht de Nederlander Hans van Putten een formule om hem te helpen. Die formule is uitgegroeid tot een franchiseketen. De nakende komst van de Thomashuizen naar Vlaanderen geeft een nieuwe impuls aan het privatiseringsdebat. **Tekst Harold Polis | Foto RV**

De zorgvraag zal de komende jaren zeker niet dalen. Omdat het aanbod onder druk staat, zal ook de discussie over de privatisering van de zorg belangrijker worden. Misschien kan privé-initiatief de zorg een nieuw elan geven. Maar hoe? Jos Sterckx is directeur van het Pluralistisch Platform Gehandicaptenzorg (PPG) en heeft een duidelijke visie op die 'geprivatiseerde' zorgtoekomst. "Welzijn is een zaak van vraag en aanbod in een gereguleerde context. De marktwerking verdient meer plaats. Het is echter de vraag of dat volledig commercieel moet. Ik denk dat we vandaag vooral het debat over de mate van regulering moeten beginnen." In de

"Niet alle taken overlaten aan de overheid, maar zelf initiatief nemen, zelf zorg organiseren op maat van de gebruiker. Dat noem ik privatiseren."

bejaardenzorg bijvoorbeeld ziet Sterckx volop privatisering. En eigenlijk handelt bijna elke arts als een zelfstandige. "Het grote

probleem is niet het privé-initiatief zelf. Wel dat 'officiële', door de overheid erkende instellingen gebukt gaan onder een loodzware regelgeving."

PGB ALS BREEKIJZER

Succesvolle zorgondernemers zijn schapen met vijf poten. De Nederlander Hans van Putten is één van hen. Hij koopt zorg in groepsverband. Omdat Van Putten onoverkomelijke problemen ondervond om de opvang en begeleiding van zijn verstandelijk gehandicapte zoon te regelen, begon hij voor eigen rekening zorg te organiseren. Het persoonsgebonden budget (PGB) vormde het middel waarmee hij zijn eenvoudig doch ijzersterk plan ten uitvoer bracht. Dit Nederlandse PGB is vergelijkbaar met de Vlaamse variant die een concrete vorm is van het Persoonlijk Assistentiebudget (PAB). Met een PGB kan je zorg inkopen en zelf bepalen wanneer en op welke manier die zorg wordt verleend. Van Putten ontwikkelde een zorgplan gebaseerd op een gezinssituatie: twee inwonende zorgverleners

nemen zes tot acht mensen met een verstandelijke handicap onder hun hoede. Die kleinschaligheid vormt het basiskarakter van het Thomashuis. Van Putten innoveerde de 'zorg in onderling beheer' door van het Thomashuis een franchisemodel te maken. Het aantal Thomashuizen (30) in Nederland is de afgelopen vijf jaar spectaculair toegenomen. En nu komt Van Putten naar België. "Ik wil de komende jaren zeker tien Vlaamse Thomashuizen openen. Alles is in gereedheid gebracht. De vraag naar deze vorm van opvang is in Vlaanderen even reëel als in Nederland", zegt Van Putten vastberaden.

BUSINESSMODELLEN IN DE ZORG

Ondernemerschap is geen taboe in de zorg. De opdrachten, wettelijke voorschriften en administratieve vereisten waaraan instellingen uit de openbare sector moeten voldoen, zijn echter niet gering. In die 'officiële' sector wordt dan ook kritisch gekeken naar privé-initiatieven, zoals het Thomashuis. Bovendien is er het spookbeeld van de privatisering van de zorg, een ontwikkeling die van oudsher op ethische bezwaren stuit. Van Putten staat overigens met zijn pleidooi voor deregulering niet alleen. Ook Jos Sterckx vindt die deregulering "een voorwaarde om een hedendaags welzijnsmanagement te ontwikkelen". Dat welzijnsmanagement is overigens één van de werkterreinen van het PPG.

Hans van Putten maakt een duidelijk onderscheid tussen privatiseren en commercialiseren: "Niet alle taken overlaten aan de overheid, maar zelf initiatief nemen, zelf zorg organiseren op maat van de gebruiker. Dat noem ik privatiseren. Bij het commercialiseren laat je je leiden door het vooropgestelde rendement. Dat is iets heel anders. Commercialisering is niet aan mij besteed, privatisering wel." Dat laatste blijkt uit de feiten. Van Putten's besloten vennootschap De Drie Notenboomen heeft ook geprobeerd om een formule voor bejaardenflats op te zetten. Toen die operatie het karakter kreeg van een ordinaire vastgoedtransactie, is alles afgeblazen. In een Thomashuis wordt er gewoon geleefd.

Hans van Putten (naast zoon Thomas) ondervond onoverkomelijke problemen om de opvang van Thomas te regelen en organiseerde de zorg voor eigen rekening.

De eenvoud staat voorop. De zorgondernemer is de baas en koopt deskundigheid via de PGB-houder. Een Thomashuis moet ook een goed bedrijf zijn. De zorgondernemer moet een goed loon hebben, niet door de winst te maximaliseren, maar door de beschikbare middelen efficiënt in te zetten. Bovenal is de kwaliteit van het leven belangrijk. Kleinschalige wooninstellingen vergroten volgens Van Putten de levenskwaliteit van de bewoners. De kwaliteit van de zorg wordt permanent gevolgd door de onafhankelijke en door de overheid erkende Stichting Perspectief.

Naast de Thomashuizen biedt Van Putten nog twee andere formules aan: Herbergier (kleinschalig wonen voor mensen met geheugenproblemen) en Impresario (dagbesteding voor mensen met een beperking of chronische ziekte). Ze worden geleid volgens hetzelfde principe: de klant bepaalt de vraag.

AANVULLING OP OFFICIELE AANBOD

“Door de zorg transparant en zakelijk te maken, kan je veel opvangen”, zegt Van Putten. “Administratieve plichten worden tot een minimum herleid. We hebben een centrale administratie waarop onze franchiseemers een beroep kunnen doen. In onze formule gaat alle aandacht naar de mensen voor wie we

werken, onze gasten en hun ouders. Zij hebben de macht.” Het succes van een Thomashuis berust dus voor een groot deel op het ondernemerschap van de franchisehouders. Als zij erin slagen om hun gasten gelukkig te maken, dan zijn ook de ouders tevreden. Een mogelijk punt van kritiek, zo stipt ook Jos Sterckx aan, is dat Thomashuizen kiezen voor de ‘makkelijke klanten’ en de zwaar zorgbehoevende mensen overlaten aan de overheidsinstellingen. Van Putten vindt echter niet dat hij zich aan *cherry picking* bezondigt: “De Thomashuizen vergroten de keuzevrijheid in de zorg. We werken aanvullend op het officiële aanbod. Voor mensen zonder eigen netwerk is onze opvang minder geschikt. Het klopt dat een verblijf in een Thomashuis alleen lukt met ouders die betrokken zijn. Maar ook bij officiële instellingen en wachtlijsten zijn er al dan niet impliciete beperkingen.”

-
- Thomashuizen, Kattensingel 2, 2801 CA Gouda, Nederland, www.thomashuizen.nl, +31 182 55 04 33.
 - Stichting Perspectief: www.perspectief.org
 - Pluralistisch Platform Gehandicaptenzorg vzw, Junostraat 32, 2600 Berchem, www.ppg.be, 03 366 49 96.
 - Reacties welkom op www.weliswaar.be/forum

Integratie vergt meer tolkuren en tolken

Dove studenten in de kou

Integratie Dove studenten in het hoger onderwijs zijn schaars. Hun takenpakket reikt dan ook verder dan dat van de doorsneestudent. Niet horen betekent vooral meer zelfstudie, en dat maakt een hogere studie extreem zwaar.

Tekst Katrien Reynaert en Tine Vanhee | Illustratie Ief Claessen

De stap naar het hoger onderwijs is voor dove leerlingen niet zo vanzelfsprekend. Tijdens het academiejaar 2005-2006 waagden slechts 17 dove Vlaamse jongeren zich aan hogere studies. Op een totale bevolkingsgroep van 5.000 dove Vlaamse Gebarentaalgebruikers is dit een laag aantal. Het verlies van zoveel potentieel kan voorkomen worden.

TE WEINIG TOLKUREN

Studenten kunnen zowel in het secundair als in het hoger onderwijs subsidies krijgen van de Vlaamse overheid om voor bepaalde lesuren een tolk aan te

“Als een student zijn tolkuren niet gebruikt, loopt hij het risico om het volgende academiejaar minder tolkuren te krijgen van de Vlaamse overheid.”

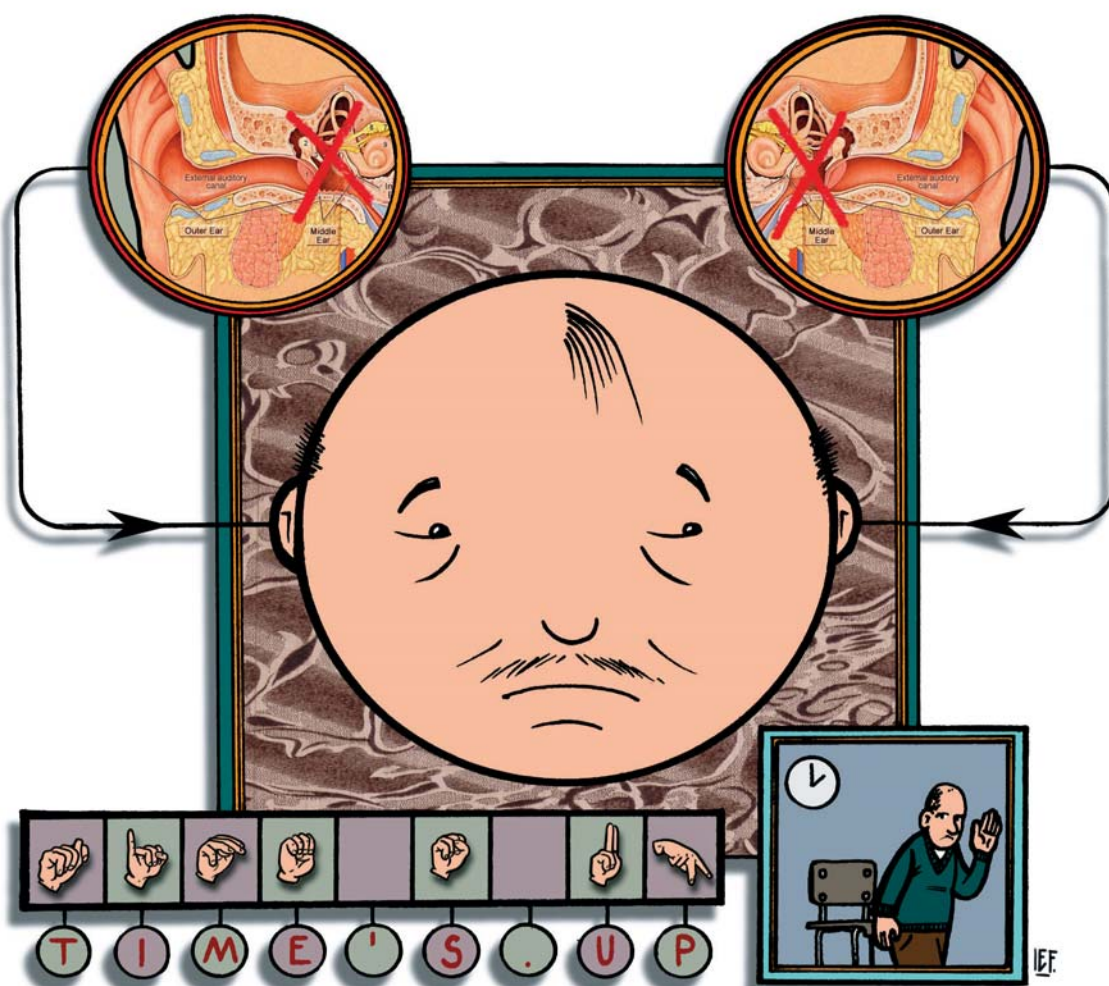
vragen. Voor dove studenten is de aanwezigheid van een schrijf- of gebarentolk essentieel. Het kan de slaagkansen voor een vak

bepalen. “Zonder tolk gaat de helft van de leerstof in een les verloren. Met liplezen kom je ver, maar lang niet ver genoeg om een goed examen af te leggen”, zegt Yann Van de Walle, zelf een dove student. Toch heerst er een groot tekort aan tolkuren. “Voor het huidige schooljaar werden de tolkuren voor zowel secundair als hoger onderwijs al opgetrokken van 7.800 uren naar een totaal van 9.350 uren”, zegt Isabelle Heyerick van de Federatie van Vlaamse Dovenorganisaties (Fevlado). Een stap in de goede richting, maar nog niet ver genoeg. Heyerick: “Dat wil zeggen dat dove studenten het met 8 tolkuren per week moeten stellen, terwijl een programma in het hoger onderwijs minstens 20 uur telt.” Het komt bovendien vaak voor dat studenten de weinige toegewezen tolkuren niet kunnen gebruiken. Maartje De Meulder, bestuurslid van Fevlado-Diversus: “Wisselende lesroosters of lessen die te elfder ure wegvallen, zorgen ervoor dat het ‘geboekte’ tolkuur verloren gaat.” Voor een dove student kunnen de gevolgen groot zijn. “Als een student zijn tolkuren niet gebruikt, loopt hij het risico om het volgende

academiejaar minder tolkuren te krijgen van de Vlaamse overheid”, zegt De Meulder.

TOLKEN GEZOCHT

Er is ook een schrijnend tekort aan tolken. Tolken in hoofdberoep is financieel een onhaalbare kaart. Studenten krijgen te weinig uren toegewezen. Ook tolken in bijberoep is geen sinecure. De werktijden zijn onregelmatig. Bovendien kan of wil slechts een deel van de kleine groep tolken aan de slag in het hoger onderwijs. Niet alle tolken hebben de juiste basis om te tolken op hoger niveau. “Tolken Vlaamse Gebarentaal en schrijftolken hebben enkel een diploma hoger onderwijs nodig om aan de slag te kunnen aan hogescholen of universiteiten. Een masterdiploma volstaat om als schrijftolk in het hoger onderwijs te werken. Er bestaan geen testen om na te gaan of iemand al dan niet geschikt is als schrijftolk. Hierdoor nemen we soms tolken aan die het niveau eigenlijk niet aankunnen”, zegt Charlotte De Lange van de Begeleidingsdienst voor Studenten met een Handicap (BSH) in Gent. Ook het loon speelt een rol. Het staat vaak niet in verhouding tot de opdracht. Maartje De Meulder: “Een tolk die een college ontwikkelingspsychologie aan de universiteit tolkt, krijgt dezelfde vergoeding als iemand die een les wiskunde in het tweede middelbaar verzorgt.” Hogere onderwijsinstellingen die studenten met een handicap willen helpen, moeten dat engagement zelf financieren. In Gent, Antwerpen en Leuven is er sprake van een begeleidingsdienst voor studenten met een handicap. “Die functioneert voornamelijk dankzij financiering van de scholen zelf. Tot op heden ontvingen scholen hiervoor geen subsidies van de overheid”, stelt Charlotte De Lange. Op 8 maart 2007 introduceerde Vlaams minister van Onderwijs Frank Vandenbroucke een nieuw financieringsmechanisme voor scholen die studenten met een functiebeperking integreren. Het is nog afwachten op de toepassing ervan. Het tekort aan tolkuren is niet het enige probleem waardoor weinig dove jongeren hogere studies aanvatten. “Door de povere vooropleiding en het

bepaalde aantal tolkuren dat een dove leerling ter beschikking krijgt, slagen enkel uitzonderlijk intelligente dove kinderen erin een loopbaan binnen het ASO positief te voltooien”, stelt Isabelle Heyerick. In het schooljaar 2006-2007 waren er 46 leerlingen die integreerden in het secundair onderwijs met een tolk Vlaamse Gebarentaal. Slechts 7 volgden een richting ASO, 13 zaten in TSO en 26 in BSO. De rest volgt buitengewoon onderwijs van het type 7 dat bestemd is voor kinderen met een auditieve handicap. De kwaliteit van dit type onderwijs is echter dringend aan verbetering toe.

DEGELIJKE FINANCIERING NODIG

Volgens Heyerick dient men in de eerste plaats de situatie van dove kinderen in het lager en secundair onderwijs aan te pakken. Pas daarna kan men zeggen dat dove jongeren echt de kans krijgen om door te stromen naar het hoger onderwijs. Heyerick vindt dat de overheid haar steentje kan bijdragen. “Allereerst is er een degelijke financiering nodig van het bilinguaal, Nederlands en Vlaamse Gebarentaal, en bicultureel onderwijs. Daarnaast moet de kwaliteit van het type 7-onderwijs verbeteren en is een

uitbreiding van tolkuren noodzakelijk voor kinderen die toch integreren.

Tot slot moet er ook een aanpassing van het leerplan in het secundair onderwijs komen, met de waarborg dat een doof kind met zo’n aangepast plan ook een diploma kan halen.” In Nederland pakken ze overigens het probleem kordaat aan.

Dove studenten hebben er recht op alle aangevraagde tolkuren die goedgekeurd worden. Ook voor hun tolken dragen Nederlanders beter zorg. Met 41 euro per uur verdienen Nederlandse tolken het dubbele van hun Vlaamse collega’s. Wat de integratie van dove studenten in het hoger onderwijs betreft, lopen ook Groot-Brittannië en de Verenigde Staten voorop.

“Zonder tolk gaat de helft van de leerstof in een les verloren. Met liplezen kom je ver, maar lang niet ver genoeg om een goed examen af te leggen.”

► www.fevlado.be

► Reacties welkom op www.weliswaar.be/forum

Meet en ontwikkel je leiderschapstalent met Selflead

Schat je schatten

Project De socialprofitsector verschaft werk aan competente mensen.

Maar anders dan in de commerciële sector, wordt er minder vaak gesolliciteerd voor een leidinggevende functie. Het project Selflead wil mensen bewust maken van hun competenties en hen uitdagen om er iets mee te doen.

Tekst Liesbeth Van Braeckel | Foto Jan Locus

Eerstelijnsleidinggevers spelen in de social-profitsector een belangrijke rol. In de social-profitsector zijn mensen het kapitaal van de organisatie. Het goed aansturen van medewerkers is daarom van het allergrootste belang. Eerstelijnsleidinggevers hebben vaak andere competenties nodig dan ze tijdens hun opleiding of eerste werkervaringen hebben vergaard. Ze zitten geprangd tussen hun medewerkers en het beleid van de organisatie, wat hun opdracht niet vergemakkelijkt. Het project Selflead is een samenwerking tussen

“We adviseren mensen om door te gaan op hun talenten en niet alleen te focussen op wat ze nog niet kunnen. Je ergens extra in bekwamen geeft vaak voldoening.”

de Arteveldehogeschool, de Hogeschool Gent en het VCOK (Vormingscentrum voor Opvoeding, Kinderopvang en Bemiddeling)

en krijgt steun van het Europees Sociaal Fonds. Projectverantwoordelijke Brecht De Schepper van de Arteveldehogeschool: “Het klopt dat mensen in de socialprofitsector zich niet snel kandidaat stellen voor een leidinggevende functie. Ze wachten tot ze gevraagd worden. Sommigen zijn ook bang om coördinator te worden van het team waarvan ze zelf deel uitmaken. Hoe zal de verhouding met de collega’s evolueren? Die drempelvrees zorgt er spijtig genoeg voor dat veel potentieel verloren gaat.” Mensen die zelf de stap zetten naar een leidinggevende functie, doen het meestal wel goed. Ze hebben dus alleen een duwtje in de rug nodig. En dat is wat Selflead wil doen. In het onderwijs bijvoorbeeld wordt nog te vaak de oudste of beste leerkracht directeur. Maar de beste leerkracht is niet altijd de beste directeur. Het gevolg is vaak dat je de beste leerkracht verliest en een minder goede directeur in de plaats krijgt. “Mensen die leidinggeven aan een team waar ze zelf deel van uitgemaakt hebben, komen beslagen

op het ijs”, stelt De Schepper. “Maar kunnen ze ook coachen, controleren, strategisch handelen en innoveren?”

ZELFTEST

Wie zijn eigen competenties wil meten, kan op de site van Selflead (www.selflead.be) terecht. De test richt zich tot eerstelijnsleidinggevers of mensen die een leidinggevende functie in de socialprofitsector ambiëren. Er staan acht filmpjes op met een dagelijkse situatie uit de socialprofitsector, meer specifiek uit de kinderopvang. En er wordt gepeild naar de manier waarop je zou reageren in bepaalde situaties. Zo krijg je een beeld van je leiderschapscompetenties. Dat totaalbeeld wordt weergegeven in een tekst en in een grafiek, de zogenaamde ‘Selflead chart’. Wie geïnteresseerd is om verder te werken aan zijn competenties, kan aan de slag met het ‘Selflead report’. In het traject naar het Selflead report bewijs je dat je de competenties die in de chart naar voren kwamen ook echt bezit. Je werkt aan een digitale portfolio en aan een persoonlijk ontwikkelingsplan. Die portfolio staat op het internet. Je kan hem gebruiken bij een sollicitatiegesprek, om bepaalde competenties in de verf te zetten. Of je kan hem inzetten bij je functioneringsgesprek, om te tonen wat je werkpunten zijn. Tijdens de individuele begeleiding krijg je ook vormingstips.

De Schepper: “Je weet dan al waar je goed in bent en waar je aan moet werken. Dat kan formeel, door een opleiding te volgen, maar ook informeel, door bijvoorbeeld tips te vragen aan je collega’s. We adviseren mensen ook om door te gaan op hun talenten en niet alleen te focussen op wat ze nog niet kunnen. Leren moet plezierig zijn. Je ergens extra in bekwamen geeft vaak voldoening.” Collega’s kunnen ook op een andere manier deel uitmaken van je persoonlijk ontwikkelingsplan. De Schepper: “Met een 360°-evaluatie-instrument laat je iedereen in je professionele omgeving

over jou aan het woord: medewerkers, directie, cliënten en collega's. Zo krijg je een veelzijdig beeld van jezelf."

FLEXIBILITEIT VERSUS BEHEERSING

Een panelgroep met mensen uit verschillende welzijns- en gezondheidsorganisaties zat ter voorbereiding van het project een aantal keer samen rond de vraag welke competenties een leidinggevende in de socialprofitsector moet hebben. Uiteindelijk bleek het Quinn-model geschikt voor de competentiemeting. In dit model worden acht competenties van gelijkwaardig niveau uitgezet op twee assen: interne versus externe oriëntatie, en flexibiliteit versus beheersing. De uitersten van deze assen lijken tegenstrijdig, maar eigenlijk vullen ze elkaar aan. Intern georiënteerde competenties hebben te maken met je eigen team, terwijl extern georiënteerde competenties zich richten op cliënten, het beleid of de samenleving. Flexibiliteit wil zeggen dat je je team de ruimte geeft om zich te ontplooien, beheersing duidt op de structuur waarin dit kan gebeuren. Bij de combinatie interne oriëntatie en beheersing zien we in het model competenties als coördineren en controleren. Die competenties liggen soms wat moeilijk voor leidinggevendenden die hebben gewerkt in het team dat ze nu leiden. In de hoek tussen interne oriëntatie en flexibiliteit heb je competenties zoals coaching: kenniswerkers hun eigenheid laten creëren in hun job, samenwerking stimuleren. De combinatie van de factoren externe oriëntatie en beheersing levert competenties op als strategisch en resultaatgericht handelen. Innoveren en netwerken in functie van het team zijn dan weer het resultaat van de band tussen externe oriëntatie en flexibiliteit. "Ook onderling hangen deze competenties samen", verduidelijkt De Schepper. "Zo kan netwerken leiden

Brecht De Schepper (projectverantwoordelijke Selflead): "Personeel in de socialprofitsector stelt zich niet snel kandidaat voor een leidinggevende functie. Onze competentiemeting verlaagt de drempel."

tot strategisch handelen, en coördinatie tot resultaatgericht handelen. Deze competenties kunnen eventueel ook gebruikt worden bij het opstellen van functieomschrijvingen, als houvast en verheldering." In februari is er een nieuwe projectoproep van het ESF en zal duidelijk worden of het Selflead-project kan worden voortgezet.

► Brecht De Schepper, Kattenberg 9, 9000 Gent, www.selflead.be, info@selflead.be, 09 269 98 44.

► Reacties welkom op www.weliswaar.be/forum

Armoede in Wallonië

Armoede ontziet niemand

Deel 3 In het derde deel van onze reeks over welzijn in Wallonië concentreren we ons op armoede en armoedebestrijding. *Weliswaar* sprak met experts en ‘ervaringsdeskundigen’ in de crisisstad Charleroi.

Tekst Marjorie Blomme | Foto's Stephan Vanfleteren, Jan Locus

Jean-Michel Laine is coördinator van het Centre d'Accueil Le Rebond (voorheen Comme chez nous), een dagopvangcentrum voor SDF's of Sans Domicile Fixe in de stationsbuurt van Charleroi-Zuid. SDF's zijn mensen zonder vaste verblijfplaats. Naast opvang biedt het centrum ook begeleiding van daklozen. In de ontvangstkamer staat een zevental tafels en is er een kleine keuken. “Mensen kunnen hier praten en ervaringen uitwisselen bij een kop koffie en een maaltijd. Ze kunnen ook altijd terecht bij drie sociaal werkers voor praktische informatie, maar ook voor een babbel of voor troost”, zegt Laine. Nieuwe gasten krijgen een kennismakingsgesprek over hun situatie, hun verleden en de reden waarom ze naar het centrum zijn gekomen. “Naargelang hun situatie zullen we ze doorverwijzen of hier opvangen. We proberen

zoveel mogelijk te helpen met praktische zaken, omdat daklozen vaak geen toegang hebben tot eenvoudige dingen, zoals een telefoon. Hier kunnen ze gratis bellen met het OCMW, een advocaat of de stedelijke diensten.

Ze kunnen hier ook douchen, hun was doen of hun bezittingen opbergen in een kluis. Wie heel moe is, kan wat slapen.” Le Rebond heeft ook een eigen verpleegkundige en dokter. Laine: “Mensen die op straat leven, krijgen vaak geen toegang tot medische zorg. Zij worden niet opgevangen in een ziekenhuis zoals u en ik. De verpleegster onderzoekt hen of gaat mee naar het ziekenhuis.”

EXTREME ARMOEDE

De gasten van Le Rebond zijn extreem arm. Ze

hebben geen enkele vorm van inkomen. Laine: “Iedereen heeft in theorie recht op een OCMW-uitkering of tenminste op leefgeld. Alleen wéten de meesten dat niet. Het is dan ook één van de eerste dingen die we hen zeggen: dat ze bij het OCMW een steun-aanvraag moeten indienen.” Dakloos zijn betekent meer dan geen dak boven je hoofd hebben, zegt Jean-Michel Laine. “Als je geen vast adres hebt, krijg je geen werkloosheidsuitkering. Of kan je geen werk vinden. Je hele sociale en professionele leven staat stil.” Hoe langer men op straat geleefd heeft, hoe moeilijker het wordt om een goede woning te vinden. “Vaak vindt een dakloze wel een huis of appartement. Maar na een aantal maanden staat hij weer op straat, omdat de huur te hoog is. Er zijn ook mensen die geen vaste verblijfplaats willen”, zegt Laine. “Als ze een domicilie hebben, vallen de lijken uit de kast. Dan blijken er schulden en achterstallige huurgelden te zijn.”

GEEN SLUITENDE DEFINITIE

“Er bestaat geen sluitende definitie van een dakloze. Wij houden het op alle mensen die niet in staat zijn om op eigen kracht een woonst te houden. Mensen die in opvangtehuizen zitten na een scheiding of een gevangenisstraf zien we dus ook als SDF's”, zegt Laine. Le Rebond herbergt per jaar zo'n 700 mensen. “Het gaat om een gevarieerde groep. Drie vierde zijn mannen. Soms zijn er ook koppels, maar dat is een minderheid. De meerderheid van de SDF's is vrij jong: tussen de 25 en 35. Helaas is een aanzienlijk deel nog jonger.” Vaak gaat het om jongeren die thuis zijn weggegaan op het moment dat ze meerderjarig werden. Soms zijn ze door hun ouders buitengezet, soms gingen ze uit zichzelf weg. Ze studeren haast nooit verder en geraken snel aan lagerwal. Ze maken schulden omdat ze geen werk vinden en vervallen snel in extreme armoede. Laine noemt het “een onrustwekkende evolutie”. Het aantal daklozen in Charleroi is moeilijk te schatten omdat het om een mobiele populatie gaat die afkomstig is uit het hele land. Sommigen komen gedurende een maand, anderen komen drie dagen en zijn dan de stad weer uit. Laine: “Er zijn natuurlijk ook mensen die zich zelfs niet meer tot ons richten, die de officiële instanties en stadsdiensten wantrouwen en het liever zelf proberen. Op hun situatie hebben we geen zicht.” De samenstelling van de groep SDF's is veranderd in de loop der jaren. “Er zijn meer jongeren, meer allochtonen, maar vooral meer mensen die kampen met een slechte geestelijke gezondheid. Het leven op de straat doet iets met een mens. Veel daklozen en armen kampen met depressie.”

NEERWAARTSE SPIRAAL

Het cliché van de dakloze die onder de brug slaapt

met een fles wijn in de hand is achterhaald. Generatiearmoede bestaat nog steeds, maar vandaag vind je armoede terug in alle lagen van de bevolking.

Jean-Michel Laine: “Er zijn mensen die een goede job hadden, maar die door schulden of een echtscheiding alles zijn kwijtgeraakt. De meerderheid van de daklozen zit in een neerwaartse spiraal. Niemand is nog veilig voor armoede.”

Jean (30) was vroeger een SDF, vandaag heeft hij een woning in Marcinelle. Maar toen hij deze middag aankwam bij Le Rebond had hij in drie dagen niets gegeten. “Ik werk sinds vorige week met een interim-contract. Met het voorschot op mijn loon heb ik mijn huur betaald. Dus blijft er niets meer over om van te leven. Ik krijg pas binnen twee weken de rest van mijn loon.”

Jean woont 15 kilometer van zijn werk.

Hij moet om

7 uur beginnen. Omdat hij geen geld heeft om de bus te nemen en er sowieso geen bussen rijden naar de achterbuurt waar hij woont, staat hij elke dag om halfvier 's ochtends op om aan de drie uur durende voettocht te beginnen. Zonder ontbijt.

“Ik heb al gevraagd aan het OCMW om me te helpen, maar mijn dossier kan pas over enkele maanden behandeld worden.” Ook Jean belandde in de beruchte neerwaartse spiraal. Wat Jean niet wist, was dat zijn ex een heleboel schulden had gemaakt in de periode dat ze samenwoonden. Omdat zij niets kon betalen, wendden de schuldeisers zich tot hem. “Ik betaal nog steeds haar schulden af. Het is een sneeuwbal-

“Het leven op straat doet iets met een mens. Veel daklozen en armen kampen met depressie.”

Jean-Michel Laine (coördinator van een centrum voor daklozen):
"Iedereen heeft recht op een leefloon. Alleen weten de meesten dat niet."

effect. Voor je het weet, zit je in een uitzichtloze situatie: de schulden stapelen zich op, je kan de huur niet meer betalen en je belandt op straat."

Jean heeft geen familie of vrienden op wie hij kan terugvallen. "Ik heb acht jaar in de gevangenis gezeten. Daardoor is het contact met mijn moeder verbroken. Zij kon het niet aanvaarden dat haar zoon een misdaad had begaan en heeft me laten vallen als een baksteen", zegt hij verbitterd.

WARMES EN KOUDE SOLIDARITEIT

"Gebrek aan een sociaal netwerk is een groot probleem bij armen en daklozen", zegt Paul Trigalet, voorzitter van Solidarités Nouvelles, een Waalse organisatie die ijvert voor samenwerking onder

ARMOEDEBESTRIJDERS

De Belgische organisatie 'Lutte Pauvreté/Steunpunt tot de bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting' strijdt voor betere voorwaarden voor mensen die in preciaire omstandigheden moeten overleven. Luttés Solidarités Travail, Solidarités Nouvelles Wallonie, Gemeenschappelijk Daklozenfront Vlaanderen, Brussel en Wallonië, en Forum Social Mettet vechten tegen de armoede in Wallonië. Naast deze organisaties bestaat in Wallonië ook een netwerk van diensten die tegen armoede strijden. Het 'Relais Social' werd opgericht in 2001 en heeft lokale vestigingen in Charleroi, Namen, Luik en Henegouwen. Het globale Waalse armoedebeleid wordt georganiseerd door het Waalse Gewest. Zie onder meer de website van de Direction Interdépartementale de l'Intégration Sociale (DISS): cohesionsociale.wallonie.be/spip/

armen en daklozen. Solidarités Nouvelles werkt met individuele begeleiding, maar de bedoeling is om collectieve hulp te bieden. "Wij willen een nieuwe, 'warme solidariteit' creëren. Slachtoffers van sociale uitsluiting, en dat zijn niet uitsluitend daklozen, moeten hun eigen solidariteit organiseren. Zo ontsnappen ze uit het individualisme dat vaak armoede in de hand werkt. Dit is het tegendeel van de 'koude' solidariteit: de sociale zekerheid van de staat. We brengen mensen met problemen samen, zodat ze samen naar oplossingen zoeken en samen projecten starten. We hebben ook comités van huurders van sociale woningen, van campings en van recreatiedomeinen opgericht." Solidarités Nouvelles begeleidt armen bij de zoektocht naar informatie en opleiding. De vereniging steunt ook acties voor meer en betere huisvesting. Trigalet: "Armoede is een containerbegrip en mag niet worden verengd tot inkomensarmoede. Je hebt uiteraard geld nodig om te leven, om je te kleden, om te eten en om onderdak te betalen. Maar we merken in onze opvangcentra ook dat het om een gebrek aan sociale contacten gaat. Armen worden vaak aan hun lot overgelaten. Ze worden verstoten door familie en uiteindelijk ook door de maatschappij. Wij concentreren ons op de strijd tegen sociale uitsluiting door iets te doen aan huisvesting."

EEN WAALS PROBLEEM?

Voor socioloog Peter Raeymaeckers van de onderzoeksgroep OASeS (Universiteit Antwerpen) is armoede vooreerst multidimensionaal. "Het inkomen is niet het enige dat de levensstandaard van een huishouden bepaalt. Ook diploma's, sociale vaardigheden en eigendom zijn bepalend. Het armoederisico wordt ook bepaald door socialezekerheidsuitkeringen, subsidies en regionale prijsverschillen." Bij armoede staat alles met elkaar in verband. Iemand die uit zijn woning gezet wordt omdat hij de huur niet meer stort, heeft misschien geldgebrek omdat hij net een ziekenhuisfactuur heeft betaald. Volgens Raeymaeckers zijn er verschillende vormen van armoede en vergt elke vorm een andere aanpak. De Antwerpse onderzoeker stelt dat er wel degelijk een verschil in armoede bestaat tussen Vlaanderen en Wallonië. Maar dat is niet louter te wijten aan het feit dat er meer risicogezinnen in Wallonië zouden wonen. Raeymaeckers: "Uiteraard zijn er risicogroepen, maar los daarvan heeft een Waal gemiddeld meer kans op armoede dan een Vlaming. Wellicht is de huidige situatie van de arbeidsmarkt één van de oorzaken voor het grote aantal werklozen in Wallonië. Regionale verschillen in de economische ontwikkeling van ons land zijn ook een mogelijke verklaring", zegt Raeymaeckers. "Volgens ons is er wel een aantal gelijkenissen tussen de

Vlaamse en Waalse situatie”, antwoordt Trigalet. “Er bestaat niet echt een groot verschil in het ‘soort armoede’, maar wel in kwantiteit: er is méér armoede in Wallonië. We zijn lang één van de rijkste regio’s van Europa geweest. Na het verdwijnen van de mijnen ontstond er armoede. Veel van die arbeiders waren toen zo gespecialiseerd dat omscholen moeilijk was.

Het is één van de oorzaken van de generatie-armoede. Als je nooit je ouders of grootouders hebt zien werken, als er niemand in de wijk werkt, waarom zou jij dan gemotiveerd zijn om te studeren en een goede job te vinden?”

► Reacties welkom op www.weliswaar.be/forum

Arm Wallonië

De armoede is ongelijk verdeeld in België. In Wallonië en Brussel wonen een pak meer armen dan in Vlaanderen. De Onderzoeksgroep Armoede, Sociale Uitsluiting en de Stad (OASes) van de Universiteit Antwerpen onderzocht het fenomeen: “Vooral alleenstaanden en huurders zijn onvoldoende beschermd”, zeggen onderzoekers Peter Raeymaeckers, Caroline De Wilde en Jan Vranken. *Weliswaar* wierp als eerste een blik op hun pas afgerond onderzoek.

ALLEEN EN HUURDER

In Wallonië is 28% van de bevolking arm, in Brussel 29% en in Vlaanderen 11%. Zowel in Vlaanderen, Wallonië als in Brussel hebben arme huishoudens een groter risico op een slechte woning. In Vlaanderen geldt dat risico vooral voor alleenstaande mannen en huurders. In Wallonië belanden vooral eenoudergezinnen, laaggeschoolden, chronisch zieken en huurders in slechte woningen. Alleenstaanden hebben altijd te kampen met een groter armoederisico: zij zijn in de drie gewesten de kwetsbaarste groep. Maar ook hier is de verdeling ongelijk. Er zijn meer eenoudergezinnen in Wallonië en Brussel dan in Vlaanderen: 7,7% in Wallonië, 9,5% in Brussel en 4,1% in Vlaanderen.

GEEN GELD

Koopkracht is het grootste verschil tussen de armen en de niet-armen in de drie gewesten. 76% van de arme gezinnen in België kan zich geen grote aankopen veroorloven. Bij 48% is er pure inkomensarmoede. Ook hier worden vooral de Waalse (24%) en de Brusselse huishoudens (39%) getroffen. In Vlaanderen is het percentage ‘maar’ 7%. Werkloosheid is hier vaak de boosdoener. Terwijl 64% van de Vlaamse beroepsbevolking werkt, is dat in Wallonië 55,1%. De werkloosheidsgraad ligt in Vlaanderen dan ook een pak lager: 5,4% tegenover 12,1% in Wallonië. De onderzoekers van OASes keken ook naar andere armoede-indicatoren.

CRIMINALITEIT EN VANDALISME

In de drie gewesten heeft iets meer dan de helft

van de arme huishoudens hinder van criminaliteit of vandalisme in de onmiddellijke omgeving. Vooral in Brussel (41%) lijden de gezinnen hieronder. In Wallonië is dat 23%. Vlaanderen heeft het laagste percentage (12%).

FINANCIËLE STRESS

60% van de arme gezinnen kampt met financiële stress (schulden en afbetalingsproblemen). Het grootste deel daarvan woont in Wallonië en Brussel. In Vlaanderen (5%) is dat percentage veel lager dan in Wallonië (12%) en Brussel (17%). Eenoudergezinnen hebben vaak meer financiële stress omdat ze werk met een gezinsleven moeten combineren en geen tweede inkomen hebben. Ook armen die aan een chronische ziekte lijden, kampen met financiële stress. De klachten over chronische ziekten liggen in Wallonië veel hoger: 29,7% tegenover 22,2% in Vlaanderen. Opvallend is dat in Wallonië, in tegenstelling tot in Vlaanderen, een periode van korte werkloosheid voor meer financiële stress zorgt dan een lange periode.

Een verklaring

hiervoor kan zijn dat hoe langer de werkloosheidsperiode van het gezinshoofd duurt, hoe meer deze huishoudens zich aanpassen aan hun situatie, door bijvoorbeeld beter te budgetteren of een goedkoper huis te zoeken. Een andere mogelijke verklaring is dat Waalse huishoudens over het algemeen minder spaargeld hebben dan Vlamingen. In Vlaanderen stijgt de financiële stress enkel bij langdurige werkloosheid. De onderzoekers baseerden zich op cijfers uit 2004. Ze drukken erop dat meer en vooral gedetailleerder onderzoek nodig is.

Onderzoeker Peter Raeymaeckers (UA):
“Een Waal heeft gemiddeld meer kans op armoede dan een Vlaming.”

► Lees hierover meer op www.weliswaar.be

► Het volledige artikel ‘Multidimensionele armoede op regionaal niveau, België als case’ wordt binnenkort gepubliceerd in het ‘Belgisch Tijdschrift voor Sociale Zekerheid’ en kan worden opgevraagd bij de auteurs Peter.Raeymaeckers@ua.ac.be, www.oases.be

Losgelaten pubers

Vanaf eind april kan je naar *Pubers bestaan niet*, een theatervoorstelling met op de scène 13 jongeren, gerekruteerd uit de Theaterateliers van de Gentse Kopergietery. Als dat maar goed komt. **Tekst Jelle Van Riet**

“Voortgaand op de repetities belooft het inderdaad een hevig stuk te worden”, zegt regisseur Alexander Devriendt, die ook zelf Theaterateliers volgde voor hij de baard in de keel kreeg. “Omdat ik zelf een lastige puber was, probeer ik alle rauwe energie van die leeftijd op scène toe te laten. Als er één periode in het leven is waarin arrogantie sympathiek blijft, is het wel de puberteit.” De ambitie is dan ook groot: het begrip puber moet worden gherdefinieerd, er moet op de zenuwen worden gewerkt en alle andere kunst over pubers moet overbodig worden gemaakt. “Je kan je verwachten aan impressies die alle pubergerelateerde uitersten aan bod laten komen, van euforie tot depressie.” Iedereen ouder dan 13 jaar mag komen kijken.

► ‘*Pubers bestaan niet*’ gaat in première op vrijdag 25 april in de Kopergietery in Gent en gaat daarna op tournee tot eind mei.

► www.kopergietery.be en www.ontroerendgoed.be. Tickets: 09 233 70 00.

Wereldverbeterende films

In Turnhout staat men nu al te trappelen, maar het is nog wachten tot halfweg april vooraleer het startschot wordt gegeven voor Open Doek. Dat is het jaarlijkse filmfestival dat kwetsbare kwaliteitsfilms uit de wereldcinema aan het publiek voorstelt met de bedoeling ‘onze verdraagzaamheid te verhogen en onze openheid naar de wereld te vergroten’.

Naast pareltjes uit de recente wereldcinema toont Open Doek dit jaar ook onuitgegeven werk, hete documentaires en wonderlijke kinderfilms. Ook komt

er een special rond de Japanse prent *The Mourning Forest* en worden oude cultfilms afgestoofd. Acht jury's, onder wie de Amnesty-jury, de Moussemjury en de gevangenisjury van Merksplas, staan paraat om een film te bekronen. Los van dat alles komen wereldzangeressen over hun oude en nieuwe thuisland vertellen, worden tekeningen van kinderen uit Darfur en foto's van mensen uit het opvangcentrum van Arendonk tentoongesteld. (JVR)

► ‘Open Doek festival’ loopt van 18 tot 27 april in de Warande en Utopolis in Turnhout, alsook in Lier. Voorverkoop vanaf 14 april.

► www.opendoek.be

Hartelijke bejaarden

Het Gentse theatergezelschap Victoria Deluxe zit al sinds juni in het rust- en verzorgingstehuis Het Heiveld in Sint-Amandsberg. Of beter, men werkt er samen met de bewoners, hun familieleden en het personeel aan een documentaire die het onthaalbeleid moet optimaliseren.

Een goede ontvangst is cruciaal. Niemand zet immers moeiteloos de stap naar een rust- en verzorgingstehuis. Om die reden dus zijn de voorbije maanden medewerkers van Victoria Deluxe en Het Heiveld wekelijks in het RVT samengekomen om er met bewoners te praten over hun jeugdjaren en de oorlog, over hoe het was om hun vertrouwde huis achter te laten, over hoop en zorg. Een montage van deze verhalen, herinneringen en anekdotes zal begin maart aan het publiek worden getoond. Opzet van dit alles is de bewoners met elkaar in contact te brengen. Wie weet, kan er straks ook een ‘onthaalcomité’ worden opgericht, waarbij ervaren bewoners nieuwelingen opvangen en begeleiden. (JVR)

► Toonmomenten in de Oasezaal van Het Heiveld, Antwerpsesteenweg 776, Sint-Amandsberg op 7 en 8 maart om 20 uur, en op 9 maart om 15 uur. Inkom: € 7 / € 5 (reductie voor -26 en werkzoekenden) / € 10 (gezinnen). Tickets: 09 324 80 26 of reservatie@victoriadeluxe.be

Concurrentie in de gezondheidszorg

Frank Boermeester van marktonderzoeksbureau The Fifth Conference deed een kwalitatief onderzoek naar de vraag of het Portermodel toepasbaar is op de Belgische gezondheidssector.

Boermeester interviewde leidinggevenden in 21 Belgische ziekenhuizen. Daaruit bleek dat leidinggevenden zich zorgen maken over de manier waarop ze toegankelijke, kwaliteitsvolle en betaalbare zorg kunnen verwezenlijken. Ze moeten immers rekening houden met de hoge kost van de moderne geneeskunde, met de overheidsregulering, het personeelstekort, de concurrentie en mondige patiënten.

Voor de Amerikaanse onderzoeker Michael Porter is de structuur van de zorgverlening gebroken. De symptomen van een gebroken structuur zijn volgens Porter: een groot verschil in kost en kwaliteit tussen verschillende ziekenhuizen en regio's, kosten die blijven stijgen, goede zorgverleners die niet beloond worden en zwakke die niet verdwijnen, en innovatie die zich slechts langzaam verspreidt. Volgens Porter speelt concurrentie op de verkeerde niveaus: de concurrentie is te breed, te smal en te lokaal. Is het Portermodel relevant voor België? De symptomen zijn aanwezig: de kosten stijgen, er zijn kwaliteitsverschillen tussen ziekenhuizen (hoewel dit niet bewezen is) en innovatie kan zich soms moeilijk verspreiden omdat de financiering het niet toelaat. De respondenten zijn zich er ook van bewust dat het veel beter kan. Er worden strategische keuzes gemaakt, maar de concurrentie is nog te breed op het tweedelijnsniveau: alle ziekenhuizen, grote en kleine, bieden dezelfde basisdiensten aan. Er is ook te weinig concurrentie, maar het gaat de goede richting uit met een meer multidisciplinaire aanpak. Het vergoedingensysteem van artsen kan dit wel tegenwerken. Op dit moment is de concurrentie in België misschien nog te lokaal, maar op termijn zullen kleine ziekenhuizen die geen complexe geneeskunde kunnen uitvoeren diensten moeten afstoten. Patiënten zullen mobieler worden waardoor de concurrentie minder lokaal wordt.

Als oplossing stelt Porter een concurrentie op basis van meerwaarde voor. Multidisciplinaire zorgcentra en -programma's dragen daartoe bij. Uit de interviews bleek dat de structuur in ons land ook sterke voordelen heeft: de vrije keuze van de patiënt leidt tot concurrentie op basis van reputatie en kwaliteit. Het feit dat we zelfstandige artsen hebben, leidt tot hoge productiviteit en kortere wachttijden. Toch is een meer geïntegreerde aanpak vereist. Het Belgische systeem is niet gebroken, maar kan een 'performante chaos' genoemd worden. We moeten een bredere kijk krijgen op zorg en

preventie en we moeten resultaten systematisch meten. De vraag is of er voldoende gezonde concurrentie aanwezig is in het systeem om innovatie en betere resultaten te garanderen. Of duwt het financieeringsmodel ons naar een monopolistisch systeem van gestandaardiseerde zorg? We zullen hoe dan ook methoden en resultaten van zorgclusters moeten meten en beheren.

Outreach-project van Psychiatrisch Centrum Sleidinge

De Vlaamse Regering kent 280.300 euro toe aan het Psychiatrisch Centrum Sleidinge. Met deze subsidie wordt het project outreaching vanuit de geestelijke gezondheidszorg naar de bijzondere jeugdbijstand voor een jaar verlengd.

De voorzieningen bijzondere jeugdbijstand krijgen regelmatig te maken met jongeren met ernstige psychische problemen. Het project houdt in dat het Psychiatrisch Centrum Sleidinge zijn expertise inzake de screening en begeleiding van jongeren met een psychische problematiek prioritair inzet in de gemeenschapsinstellingen en private voorzieningen van de regio Gent-Eeklo. Het Centrum biedt ondersteuning en consult aan en kan ook zorgen voor crisisopvang of opname voor observatie met diagnosestelling.

Dit outreach-project van het Psychiatrisch Centrum Sleidinge richt zich op jongeren tussen 14 en 20 jaar met ernstige psychische problemen of een psychiatrische problematiek, die eventueel ook gedragsproblemen vertonen of middelen gebruiken. Doelstelling van het project is dat deze jongeren na de kortdurende periode van interventie, verbeterd kunnen functioneren in de voorziening van herkomst en opnieuw kunnen deelnemen aan de maatschappij. De aanpak is gericht op preventie, ondersteuning en snel handelen. Een gelijksoortig outreach-project liep al in samenwerking tussen het OPZ Geel en de Gemeenschapsinstelling De Kempen in Mol.

634.000 euro voor unieke projecten opvang jonge delictplegers

Twee proefprojecten in de bijzondere jeugdbijstand werden onlangs goedgekeurd: de subsidie van Youth At Risk Vlaanderen (YAR) wordt met 33% verhoogd tot 334.000 euro en voor de Proeftuin wordt een subsidie van 300.000 euro voorzien. Beide proefprojecten worden georganiseerd door vzw De Overstap in Antwerpen.

Met de subsidie worden 9 voltijdse krachten en de werkingsmiddelen gefinancierd. Youth At Risk werkt met jongeren vanaf 16 jaar die op meerdere levensstadien (school, vrije tijd, gezin) problemen hadden en herhaaldelijk in contact kwamen met de politie. De jongeren worden gestimuleerd om zichzelf doelen te stellen, hun leven weer in handen te nemen en de verantwoordelijkheid voor hun daden te nemen. De Proeftuin heeft als doel jongeren de gevolgen te leren dragen van hun delinquent gedrag. Tegelijkertijd wordt hen een echte kans gegeven om zich te integreren in de maatschappij.

Vlaanderen zoekt meer pleegouders

De Federatie Pleegzorg zal de komende twee jaar samen met de erkende diensten pleegzorg in Vlaanderen, een sensibiliseringscampagne rond pleegzorg organiseren. Deze campagne moet de burger, maar ook de sociale sector een juist beeld geven van pleegzorg in onze samenleving.

De ruime bevolking zal geïnformeerd worden over wat pleegzorg inhoudt en hoe pleegzorg een antwoord kan bieden op noden in verschillende sectoren, zoals het jongerenwelzijn, de zorg voor personen met een handicap en Kind en Gezin. Pleegzorg is mogelijk op verschillende manieren: van crisisopvang tot langdurig verblijf, therapeutische opvang of plaatsing van minderjarigen en meerderjarigen. De campagne wordt gelanceerd tijdens de Week van de pleegzorg 2008.

► www.pleegzorgvlaanderen.be

Verbetering hulp voor personen met een handicap

Begin december 2007 werd de refertelijst voor hulpmiddelen van personen met een handicap herzien.

De nieuwe lijst is van toepassing sinds 1 januari 2008. Enkele van de belangrijkste aanpassingen: Een blindengeleidehond of andere assistentiehond wordt beter vergoed. Een extra taal bij communicatiehulpmiddelen wordt mogelijk. Vast opgestelde optrektoestellen kunnen nu ook ter beschikking gesteld worden van mensen die niet volledig verlamd zijn in de onderste ledematen. Hetzelfde geldt voor aanpassing en toebehoren van bedden. De domeinmaxima worden afgeschaft.

► Meer beleidsnieuws: www.vlaanderen.be/nieuws (klik op welzijn & gezondheid)

730.000 euro voor projecten rond tabak, alcohol en drugs

Tijdens de gezondheidsconferentie in 2006 werd overeengekomen om tegen 2015 het gebruik van tabak, alcohol en drugs met 25% terug te dringen.

Voor alcohol is de gezondheidsdoelstelling er vooral op gericht om de beginleeftijd uit te stellen en risicovol alcoholgebruik te vermijden. Daarom startten onlangs een aantal projecten die zich vooral richten op vroegtijdige en kortdurende interventies.

In december 2007 liep in een aantal Vlaamse steden en gemeenten een bewustmakingscampagne waardoor

mensen op hun alcoholgebruik worden aangesproken en indien nodig ondersteund worden.

In 2008 wordt een campagne opgestart die zich richt op studenten. Ze kunnen op het internet een zelftest, persoonlijk advies en info over eventuele doorverwijzing naar hulpverlening vinden. Ook in 2008 worden in Vlaanderen meer dan 115.000 werknemers gescreend op risicovol alcoholgebruik.

► www.vad.be en www.bekijkheteensnuchter.be

Armoede en sociale uitsluiting

De zestiende editie van het *Jaarboek* stelt de relatie tussen armoede en gezondheid centraal, wat de samenstellers 'een fundamenteel, maar vaak onderbelicht thema' noemen. Nationale gezondheidsenquêtes geven een goed zicht op de in het oog springende socio-economische verschillen in gezondheid, ziekte en toegang tot de zorg (zie onder meer www.armoedebestrijding.be/cijfers_gezondheid.htm). De auteurs van het *Jaarboek* richten hun aandacht op verschillende bevolkingsgroepen, inclusief groepen die zelden aan bod komen in statistieken (zoals mensen zonder papieren en thuislozen). Het *Jaarboek* gaat ook dieper in op de 'sociale gezondheid' van mensen in armoede.

Armoede en sociale uitsluiting.
Jaarboek 2007
Jan Vranken
Katrien De Boyser
Danielle Dierckx
Geert Campaert (red.)
Acco, 2007
€ 34
ISBN 9789033466564

Voldongen feit

Opvang en begeleiding van buitenlandse, niet-begeleide minderjarige vluchtelingen.

Minor-Ndako vzw is een opvang- en begeleidingscentrum voor buitenlandse niet-begeleide minderjarigen en jongeren in Anderlecht. De problematiek van deze jongeren is onvoldoende gekend. Dit boek vertelt hun verhaal.

► www.minor-ndako.be

Voldongen feit.

Opvang en begeleiding van buitenlandse, niet-begeleide minderjarige vluchtelingen.

Margot Cloet

Maklu, 2007 116 p.

ISBN 9789044120240 € 14,60

Altijd opnieuw afscheid nemen

Houvast bij dementie en mantelzorg.

Een boek met vele pakkende verhalen en getuigenissen. *Altijd opnieuw afscheid nemen* is niet alleen bedoeld voor families en vrienden van mensen met dementie, maar ook voor professionele hulpverleners in thuiszorg, residentiële zorg en ziekenhuizen.

Met foto's van Stefan Dewickere.

Altijd opnieuw afscheid nemen.
Houvast bij dementie en mantelzorg.
Erik Stroobants
Epo, 2007
280 p.
€ 21,50
ISBN 9789064454424

Voorbij wij en zij?

De sociaal-culturele afstand tussen autochtonen en allochtonen tegen de meetlat.

Drie wetenschappers van de Universiteit Hasselt nemen de verschillende aspecten van sociaal-culturele integratie in detail onder de loep.

De resultaten tonen aan dat integratie geen zwart-witverhaal is, maar een palet met vele schakeringen.

Voorbij wij en zij?
De sociaal-culturele afstand tussen autochtonen en allochtonen tegen de meetlat.
Van Craen M.
Vancluyse K.
Ackaert J.
Vandenbroele, 2007
286 p.
€ 45
ISBN 9085846986

► **Meer boeken:** www.weliswaar.be

Weliswaar.be

Welzijnsmagazine voor Vlaanderen
uitgegeven door de Vlaamse overheid –
Departement Welzijn, Volksgezondheid
en Gezin

Jaargang 14 – nummer 1
Editie februari-maart 2008

Redactie: Nico Krols, Liesbeth Van Braeckel

Eindredactie: Harold Polis

Medewerkers: Marjorie Blomme,
Eric Bracke, Peter Dupont, Jeroen Franssens,
Ria Goris, David Nolens, Marleen Teugels,
Maarten Van Craen, Jelle Van Riet

Tekeningen en cartoons: Ief Claessen,
Mieke Lamiroy, Nora Theys

Fotografie: Jan Locus, Stephan Vanfleteren,
Lies Willaert

Directie: Liesbeth Van Huffelen

Verantwoordelijke uitgever:
Marc Morris, secretaris-generaal,
Koning Albert II-laan 35, bus 30, 1030 Brussel

Contactpunt Nederland: Arthur Jansen Advies

Productie: Roularta Custom Media

Opplage: 41.000

Abonnementen, adreswijzigingen, annuleringen: weliswaar@abonnementen.be
of 078 15 22 50. Bij adreswijziging oud én
nieuw adres en abonneenummer ver-
melden. Ontvang je te veel of te weinig
exemplaren? Laat het ons weten. Geef het
abonnementsnummer op dat bij je adres
vermeld staat.

Redactie: info@weliswaar.be.

Tel.: 02 553 33 76 of 02 553 07 32.

Fax: 02 553 31 40.

Vlaamse overheid – Departement WVG
Weliswaar

Koning Albert II-laan 35, bus 30, 1030 Brussel

Wil je een kort bericht plaatsen?
www.weliswaar.be

De inhoud van de artikels weerspiegelt
niet noodzakelijk de visie van de Vlaamse
overheid.

Weliswaar kan geen lezersbrieven op-
nemen. Je reactie is altijd welkom op het
redactieadres of info@weliswaar.be en
www.weliswaar.be/forum

Weliswaar wordt gedrukt op
milieuvriendelijk papier.

WIW 80.08 – JG 14/nr. 1

Lid van de Unie van
de Periodieke Pers